Массаш а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома Нохч-ГIалгIайн АССР Лаккхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 96 (4421). ШИНАРДИ, 15 август, 1967 шу. Мах 2 кап.

ЦАХАДДАШ ДЕГIАКХУВЛА ФИЗКУЛЬТУРЕИ СПОРТИ

Вай партен правительстван даим йоакхо ю физкультурен спорти дегIакхувлара. Даьахача шера КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советон тIайнцар СССР-е физически культурен спорти дIахо дегIакхувлара де тезарий хьакъехьа бола сонам. Цу тIа белгалдаьхача гIулакхаша торо хилийтар вай мехка физкультурен спорти дIахо дегIакхувлара болх тоабе. Из къаьтга хьагойтар дукха ха йоалаш хиннача СССР халкъий IV-ча юбилейни спартакиадо, укх деношка дездаьча физкультурника Дено.

Доккхий толамаш даьхал физкультурен спорти дегIакхувлача Нохч-ГIалгIайчен спортивни коллективаша а. ХIанз республике болх беш я физкультура 701 коллектив. 223 эзар совгIа сагага кхоачаш дукхагIа хинаб физкультурникаш. Нохч-ГIалгIайчен спортивни организацеша кийчаваь БГТО, ГТО I-чен II-чен ступена 27036 значкист. «Даьхе дорае кийча ва» яха 3199 значкист, «СССР туриста» яха 3271 спортсмен-разрядник, цу даькъе СССР спорта мастерала 32 кандидат, спорта 17 мастер, хIаьта спорта звани еннай 4642 общественни инструктора, 3086 сага спорта судахо аьнна цIи еннай.

Нохч-ГIалгIайчене хьалхиннаб хьинар дола спортсменаш. Цар дакъа лоац мехка тайп-тайпарча яхьашка. Уж дакъа лоацаш хилар СССР-ен РСФСР-ен халкъий IV-гIча юбилейни спартакиаде. Цар дика толамаш даьхар РСФСР халкъий юбилейни спартакиада командни зачете. 14 команда на юкъе вай республико кхоалагIа моттиг яьккхай. Йоккха юбилейни приз еннай вай республикана.

Художественни гимнастика яхьашка мехка хьалхара моттигаш йоах вай мехкараша.

Доккхий толамаш даьхал вай юрташкарча спортсмений командаша а. Кхоъ юбилейни приз яьккхай кIалтохаргах латачеи, езача атлетикои. Областий, крайй, республикай 14 командана юкъе командни зачете 2-гIа моттиг яьккхай.

«Урожай» яхача республиканска общества 140 коллектива чувоагIаш 43 эзар саг ва. Царна юкъе 30 мастер, кхо эзар совгIа разрядник ва.

Физкультурен спорти дегIакхувлара дерттIа терко еш хилча моллагIча а коллективе из болх тоабе йиш я. Цу хьакъехьа дукха масалаш доалале йиш я Грознерча «Красный молот» яхача заводера. Спорта тайп-тайпарча кружокашка дакъа лоацаш ба завода берриге белхлой, хIаьта царна юкъе ба завода кулгалхой а. ХIара шера заводе чакхйоах шоай спартакиадаш.

Дика спортивни коллектив вIашагIъеллай Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхозе. Цу колхоза футбольни команда ресспортсоюза Советá дIа-юха тела кубок яьккхай дукха ха йоалаш. хIаьта хIанз Къилбаседа-Кавказа зоне «Б» класса чуялара яхье дакъа лоацаш а я. ХIанз колхозе хьалъяь йоалаш латт йоккха спортивни зал.

Спортивни болх кхетамца вIаштIехьбаьккхаб Сунженски района «Победа» яхача колхозе а. Соахка яйтача атлетикаха хиннача производственни коллективай республиканска яхье хьалхара моттиг яьккхар цу колхоза спортсменаша.

Цу тайпара масалаш кхы дукха а дувца йиш я. Цхьабакъда, физкультурен спорти дегIакхувлара балха юкъе хIанз а дукха кхоачамбоацараш да вай республике. Цхьайолча предприятешка, учрежденешка, колхозашка, совхозашка дукха нах чуозац физкультуран спортан юкъе. Бокъонца кхоачашъяц физкультурен спорти дегIакхувлара хьакъехьа КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советон тIайнача сонам тIа белгалъяьха мероприятеш. Цхьабола кулгалхой вIалла сагота хилац из болх тоабара.

Спортивни болх геттара лелара латт Гудермесски района «Дружба» яхача совхозен, хIаьта цу районерча Ишхой-Юртарча школен. Физкультурен спорти дегIакхувлара вIалла деш хIама дац цига. Хьалье лаьрхIа спортивни майдаш йоацаш я. цхьаккха коллектив яц дика спортивни болх беш.

Дукха кхоачамбоацараш да МалгIабикен Шаьлен районашкарча спортивни коллективай балхана а.

Грознерча цхьайолча предприятешка вIалла я а яц спортивни коллективаш.

Цу тайпара кхоачамбоацараш из кхыйолча моттигашка а. Цхьабакъда уж кхы дIахо да мегаргдац. Шелхаштта тоабе беза болх. Эггара хьалха берриге низ тIабахийта беза КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советон вай мехка физкультурен спорти дегIакхувлара хьакъехьа тIайнача сонам тIа белгалъяьха мероприятеш бокъонца кхоачашъяра. Из де дезарий программа я.

ХIара предприяте, учреждене, колхозе, совхозе болх беш хила еза тайп-тайпара спортивни коллективаш. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш дехкарийла я физкультурен спорти дегIакхувлара даим терко е. ХIанз, кIира пхе дийнахьа болх беча хана, къаьстта чIоагIа уйла е еза цу балха. Кхетамца вIаштIехьбаккха беза из болх нах бахача кварталашка. Спорта чуоза беза берриге нах.

ЛоархIаме да наха дукхагIа деза спорта тайпаш шерра доаржадар. Вай республике чIоаггIа дезаш а тIаэцаш а да говраш хахкар, кIалтохаргах латар. Цудухьа дукхагIа терко е еза из спорт шеръяра.

Ла мегаргдоацаш гIулакх да спортивни майдаш, тайп-тайпара спортивни гIирсаш хьалдар эсала латтилга. Шенхаштта теркам тIабахийта беза из болх тоабара.

Школашка, профтехучилищашка, дешара лаккхехьарча заведенешка, тукхагIа вIашагIъехка еза спорта тайп-тайпара кружокаш. Пахадлаш шерде деза физкультурникий мугIараш.

Низ болаш, денал долаш, могаш хила веза тахан коммунизм хьалъер. Цу гIулакха новкъостал ду спорто.

Ленна терко е физкультурен спорти дегIакхувлара.

Кхоачашъяьй бархI бетта план

Грозненски нефтемаслозавода белхлой хьинар айленна къахьегаш ба укх юбилейни шера. БархI бетта план кхоачашъяьй цхьайолча установкаша. Царех я 5 августе план кхоачашъяь Горьковой керте латта № 40 йолча установка коллектив, 7 августе кхоачашъяь Кулаткина кулгаллу серное кислотни установка, хIаьта 10 августе дехкар кхоачашдаь Каплан керте латтача № 19 йолча установка коллективо а, ни. Беглярова, Баранова кулгаллу №№ 39/6, 40/2 йолча установкай коллективаша укх деношка кхоачашъергья бархI бетта план.

В. ГОРБАЧЕВА,
тха штате йоаца корр.

КНР ПАЧЧАХЬАЛКХЕН СОВЕТА ПРЕМЬЕРАГА ЧЖОУ ЭНЬ-ЛАЙГА

ПЕКИН.

Укх шера 11-ча августе дIаяйта Советски правительства нота йоллашехьа а, китайски Iаьдалаша, дупен халкъашта юкъерча бокъон элементарни боарамаш телха а деш, дIахо а Дальни яхача порте соцадаь лоаттаду «Свирск» яха советски теплоход. Кема капитана Коржовей экипажа членийи хьакъехьа бехк боацаш чIоагIа низаш ду, бокъо йоацараш леладу. Капитани экипажа цхьабола членаши низагIа хьа а лийца, мича бигаб ца хойташ дIабигаб.

Бокъо йоацараш лелаеча наьха группа кема тIа хьалтIаьннай, наIараш кагъю, кеча чура помещенеши оборудовании йохаю, советски моряккашта шоашта а боабара кхерам тIатувс. Уж законах а бокъонах а доаца гIулакхаш соцадара цхьаккха хIама деш дац моттигерча Iаьдалий оагIонгахьара.

Цо тешал ду, китайски оагIув шийна ховшехьа советско-китайски гIулакхаш дIахо телхале гIерташ хилара, торговле даькъа я Советски Союзаи Китайски Халкъа Республиканеи юкъера соглашенеш кхоачашъярах дола дош шекон тIа доаккхаш хилара.

Экипажа кхерамзле Iалашъяра, капитани экипажа кхыбола членаши кема тIа юхабоалабара, хIаьта иштта «Свирск» яха теплоход Дальний яхача портера пхьаккха духьале йоацаш арадалга Iалашдара а де доагIаш долла гIулакхаш Китайски Халкъа Республика правительства оагIонгахьара сов чехка дергхьларга доглоахаш я Советски правительство.

ТIехьагIа цунах хургдолчоа хьалхара берриге бехктокхам китайски оагIонна тIабуж.

А. КОСЫГИН,
СССР Министрий Совета Председатель.

Москва, Кремль.
1967 ш. 12 август.

«СССР ХАЛКЪА АРХИТЕКТОР» ЯХА СИЙЛАХЬА ЦIИ ОТТАЯЬЙ

1967 шера 12-ча августе арадаьннача шийн Указаца «СССР халкъа архитектор» яха сийлахьа цIи оттаьй СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо. Из цIи тергья СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо советски архитектура дегIакхувлача къаьстта дика хIамаш карагIдувларах, городаш хьалъяра даькъе тIехдаьнна доккхий творчески гIулакхаш лелаларах, деррига халкъо дика лаьрхIа дола хIанлара граждански, промышленни юрташкара гIирсаш хьакхолларах. Сийлахьча цIерагIа йолча положене йоах, из цIи лу СССР Госстроя, СССР Госстроерча граждански гIирсаштеи архитектуранеи йолча паччахьалкхен комитето. СССР архитекторий Союза правлене хьачуяларах. «СССР халкъа архитектор» яха цIи енна болча наха СССР Лаккхехьарча Совета Президиума грамота лу.

(ТАСС).

ГРОЗНЕ ХИННА ТОРЖЕСТВЕННИ СОБРАНИ

ГIишлошъерий Денна хетаяь партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей викалий, республикерча гIишлонийн гIишлошъерча материалийн предприятей белхлой, инженерно-технически белхлой, гIуллакхерча наьха торжественни собрани хилар хIанз дахача шоатта дийнахьа С. М. Кирова цIерагIча культурни салаIарен парке. Доклад йир КПСС обкома гIишлошъяра отдела заведующе Р. А.-Г. Гойгова.

Собране дакъа лоацаш хиннарашга концерт оттадир.

ОКТЯБРА НАКЪАДОЛХАШ

Хьалха ца хиннача тайпара

Укх юбилейни шера доккхий социалистически дехкараш тIайийцар Сунженски района «Красный Октябрь» яхача колхоза кхаш лелалераша.

Укх шера ерриге а гурахьа юв культураш 280 гектара тIа дIадийра боахаме. Хьалха дIадахача шера пхоргIа аьха лаьтта дIоахалашха оахаш. дIоахалашка аьхар пхоргIа а оахаш агротехнически бокъонаша дIамадеххара кийчлаьча лаьтта дIайийра гурахьа юв культураш. Лаьтта хьоаналга а хьожаш тайсар минеральни удобренеш, иштта йир подкормка а. ДIадийра хIара гектара тIа 4—5 миллион фийг а кхоачийташ дикагIа йола фу. БIаьстан юхье макхаш даьхар, культиваци йир, кхыйола белгалъяь мероприятеш кхоачашйир. Хьахиннар хьокхаме да хIана.

Шовзткъа гектара тIа дIабийна мукх геттара чIоагIа хьийкъар, хIара гектара тIара 30 центнер яьлар. Иштта хьийкъар кIа а — хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 25 центнер даьлар дика кIа.

ДагадагIац колхозхошта укх шера санна лакхара хьувкъам кхебаь шу.

Ка бола ялат чуийца балалехьа Iалаьмате чIоагIа хало хьийгар колхоза механизатораша. ХIара денна хIана делхаш аьнна делхача догIашка ялат доа на дайташ кIалхардаккхара дукха низ тIабахийта бийзар кхаш лелаерий, специалистий, кулгалхой. Йоачан йоацаш дена цхьа ди дIадахийтацар механизатораша цох бизза пайда ца эцаш. Из бахьан долаш йоачашка ялата дикал лох ца яйташ ялат шийн ханнахьа чуийца баьлар кхаш лелалераш. Цу гIулакха хьинаре дакъа лаьцар комбайнера Амриев Тухана. 190 гектара тIара 3750 центнер ялат аьрдар цо. Иштта дика къахьийгал комбайнера Мальсагов Гилане, кхычар.

ХIанз ялат чуийна даьннача чах аргIаш деш ба механизатораш. Серноводски лоамашка дIадийна хинна 147 гектар кIа чуэцнаше а тIеххьа чах аргIаш а деш лаьтта аха дIаболабелар колхозе.

Дика къахьег лаьтта оахача трактористаша Колоев Тухана, Дзейтов Исраила. Чах аргIаш даь шоаш боаллаше а уж дIаболабелар лаьтта аха. ХIанзле. Серноводски лоамашка ухкача шоай лаьттаех 70 гектар аьха бьинаб уж. Сменни нормах царех хIараваа дехкарийла вар 4,2 гектар лаьтта аха, бакъда, йоагIа кIоаргал йолаш, юкъе йовкъаш па юташ хIара балха дийнахьа ялх е совгIа гектар лаьтта оах цар.

Кхаш лелаераша дика кхетаду колхоза шурий-товарни ферма хьайбаш лелаерий толамаш юртбоахама культураш дика хьувкъаярца дувзаденна хилар. Цудухьа йоакхо еш ба уж укх юбилейни шера санна тIадоагIача шера а юртбоахама культураш хьувкъаяра. ХIанзле Iалашъяьй цар лаьтта аьха доаллаше а гурахьа юв культураш дIаювргйолча лаьтта пхи эзар тонн органически удобренеш тасса.

Шоаш тIайийца лакхара социалистически дехкараш тIехкхоачаш а деш дикача толамашца накъаболх колхоза кхаш лелалераш Октябра цIейна.

М.-Р. ПЛИЕВ.

ЮБИЛЕЙНИ ВАХТЕ

— Юбилейни шу, — из экзамен я юртбоахама хIара къахьегамхочоа,— йоах доярккашка «Горячеисточненский» совхоза шурий-товарни ферма бригадира Джабраилова. — Вай лаха еза доахангара шура алсамъяккхара мел эша резерваш. Даим лелае Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу дизара сийна йола памятни байракх, яккхар духьа а «Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу» яха цIи совхозах тиллийта бокъо яккхара а яьржача социалистически яхье дизза дакъа лаца декхарийла ва хIара болхло.

Хьалхе лелаеча бригада кулгалхо хинна па Iеш агитатор а ва Джабраилов. Шоай боахама хьайбаш леладераштеи кхашка балхаш дераштеи юкъе беседаш ю цо. Дог раьза долаш хьаллаьцаб цар химикий тIахьехам.

ЧIоагIа дика гIулакх ду хьайбашта бригада коллективо. Хьайбаш цIена лелалу, ерригга шура Iойоах доахангара. Иштта чIоагIа терко ю доахан дика кхабара а. Бийсанна моша хьажкIаш ехк. Шура алсамъяккхара новкъостал ду цу гIулакхаша, ВорхI бетта хIара беттача Iаттагара 1615 килограмм шура яьккхай бригадо. 14 процент тIеххкхоачашъяьй план. Из совхоза шурий - товарни ферма бригадашта юкъе дикагIбола хьокхам ба.

Юбилейни шера шерра социалистически яхь йоаржайир совхоза доярккаша. Совхозе хьалхара моттиг лелаю шу доладелча денз хIара кхоабача Iаттагара 2200 килограмм шура яьккхача Шамшидова Яхаc. Цунна тIехьакхе гIерташ я Жабаева Iайшет. ХIара беттача Iаттагара 2023 килограмм шура яьккхай цо. Пул дукха тIехьаюсаш яц Махмутмерзоева Шейма. Хьинаре къахьегаш ба доярккаш Агаева Шейма, Люмиева Айна, Исаева Аймани.

Даьхенга шура йохкара шера план ханал хьалха кхоачашъяра лоаттабу къовсам совхоза берригача доярккай коллектива юкъара гIулакх а хинна дIаэттад. Хьайбаш лелалераша низ тIабахийта къахьегарах доккха беркат даьлар. Юкъера лаьрхIача соахка хьалхарча ворхI беттал 7 процент дукхагIа яьккхай шура укх дIабахача ворхI бетта. Укхаза дукхагIа йоакх хIанз шура. Цу хьокхамех района боахамашта юкъе яьржача яхье укх тIеххьарча шерашка тIехьаюсаш яр совхоз. ХIанз духхьала № 1 йолча шурий совхозаи ЦхьоалагIча мая цIерагIча колхозаи мара тIехьалаттац из. Цхьабакъда, хьайбашкара йоаккха продукци дегIаяра гIулакх хьалхле лелаеча цу шинна а боахамал дуккха дикагIа-м да «Горячеисточненский» совхозе. Укхаза дIабахача ворхI бетта хIара беттача Iаттагара юкъера лаьрхIача 1353 килограмм шура яьккхай соахка цу хана яьккхачул 135 килограмм дукхагIа.

Укх август бетта дIахо а шура алсамъяккхара дола наькъаш лохаш ба «Горячеисточненский» совхоза доярккаш.

С. КОСТИН.

ХУРГДА МОША ДОАКЪАР

Наурски района «Красное Знамя» яхача колхозе силоса хьажкIаш чуэца йоланьй цхьатарра 5 комбайно.

Дика дIаболабаьб болх силоса хьажкIаши гидуаргаши вIашагIьаяь дIайийнача Хупиркиев Яаийта кулгалдеча 1-ча бригада кхашка.

Хетаргахьа дIалаьрхIача планах хила безачул шозза дукхагIа хургья хIанз хьу санна хьалъэтта латта силоса лаьрхIа дIайийна культураш.

Цхьацца йолча моттигашка кха кIеангагIа чулувца дезаш хул тракторист Лиманский Михаил. ХIана аьлча сов листа хиларах хьажкIаши гидуаргаши юкъе а ухаш сец барабан. ХIаьта а балха темпаш лохъяц механизатораша.

Пхиъ машин лел силос йоллача масса дIакхухьаш. 3 тонн мукъ кхухьа машинаш лехк Гудермеса автобоахамерча шофераша Исмаилов Салаудина, Ахмадов Ахьяда, Пашаев Iумара, Сайдулаев Вахида, Малаев Салама. Цар сменах 8—12 рейс ю. Колхоза кхаш лелаераша санна ерригга уйла тIаерзаьй дика кхеэь культураш сихагIа чуэцаза городера новкъостала баьхкача шофераша а.

М. МАКЕЕВ.

Дика хоамаш

Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода цхьайолча установкаша, цехаша хIанзлехьа кхоачашъяьй бархI бетта план. Эггара хьалха из план кхоачашъяьй Штейнгарт Самоил Генухович керте латтача № 5—6 йолча установка коллективо. Ер бутт бовлехьа сентябрь бетта чотах ю арахецаргья итташ эзараш тоннаш сийрдача мехкдаьтта продукци. Иштта лакха толамаш доахаш хьайоагIа Хабасахалова Галина Яковлевнас кулгалдеча цхьоалагIча цеха коллективи Ребрунова Вера Архиповна керте латтача газофракционирующи установка коллективи. Цар бархI бетта план 4—8-ча августе кхоачашъяьй. Из да цар Октябра цIейна кийчлу къахьегама совгIат.

Л. ФОМЕНКО,
тха штате йоаца корр.

ЗАПОЛЯРЬЯ. Норильска централни магистраль — Ленина проспект.

А. Татаренко сурт. ТАСС фотохроника.

ЛАЬТТА АЬХА ДОАЛАШ ЛАТТ

Гудермесски района «Гудермесский» яхача совхоза механизатораша ялат чуэццоше а лаьтта аха дIаболабелар. ХIаьта хIанз ялат чуийца даьнначул тIехьагIа ерригга техника лаьтта оахаш я. ХIанзле деррига а аьха даьннар 2300 гектар да, цох бархI бIаь гектара тIа пожнивной культураш дIайийнай. Боахаме аха дезаш диса лаьтта пхи бIаь гектар мара дац. Белгалде деза лаьтта оаххаше а цунна дика обработка елга.

Шоашта хьалхашкара дехкар бехктокхаме хилар кхета а деш хьинаре къахьегаш ба трактористаш. Хадданза делхача догIаша чIоагIа новкъарле йойя а шоай сменни нормаш дикка тIехкхоачашъю цар.

Иштта, коммуниста М. Магомедова ийс балха дийнахьа 90 гектар лаьтта аьхад. ХIара балха дийнахьа шийн сменни норма йиъ гектар тIехкхоачашъю цо, хIаьта цо аьха лаьтта качество дика йолаш хул. Шийн новкъостал тIехьависац тракторист С. Дронин а. Цхьан сменах 8—9 гектар гаргга лаьтта оах цо.

Иштта дика къахьег аьхача лаьттанна обработка еча механизатораша С. Мекиева а. ХIара сменах 25 гаргга гектара тIа обработка ю цо норма 16 гектар мара йоацача.

А. АЛБАКОВ.

ХЬИНАР АЙДЕННА КЪАХЬЕГ

ИттлагIча августе дена тIаболгIача бетта чотах мехкдаьтта продукци арахецаш я крекинг-завода Петров Виктор Павловича кулгаллу цхьоалагIча цеха коллектив. Укх юбилейни шера завода цехашта юкъе яьржача социалистически яхье цIаккха хьалхара моттиг дIа ца хецаш хьайоагIа из. Цига къаьстта дика къахьегарца белгалъьнна я ни. Овсянникови Белоусови керте латтача установкай коллективаш.

Л. ЗИНЧЕНКО,
Грозненски крекинг-завода инженер-экономист.

ХЬАЙБАШТА—ШОРТТА ДОАКЪАР

Ачхой-Мартана района «Овощевод» яхача совхоза цхьоалагIча бригада болхлой декхарийла ба укх юбилейни шера кхо бIаь тонн йол Iалашъе.

— Йол геттара дика хиннай,— йоах бригадира Ибрагимов Мухьмала, — хIаьта йол Iалашъяра план тIеххкхоачашъе вIаштIехьдаргда тха.

ЧIоагIа Iаткъ йол Iалашъеча болх беш болча болхлошта хаоттама хьалаш. ХIара аьла паркх Iалашбара чIоагIа къовсам лоаттабе беза Iаламца. ХIара денна хIана дац аьнна догIаш делх, из бахьан долаш малх хьежача дийнахьа шозза-кхозза кIалтIадаха дезаш хул касараш йол ца талхийта. Хьалха хьокха 110 гектара тIа дIайийна люцерна хьекха баьнна, аргIаш а даь вIашкатехай.

ШозлагIа хьокха люцерна хьекха а яьнна хIанз аргIаш деш ба шурий-товарни фермашта юхе хьатIа а увзаш.

Ерригга а хIанзле Iалашъяь йол кхо бIаь тонн гаргга я. хIаьта аьла дикал лакха а я. Люцерна хьекхачул тIехьагIа йиъ гектара тIара эри тIаьнна баьцаш а хьекхай.

Дикача дешашца хьехабу бригаде йол Iалашъе дIаболабелча дена укхаза болх беш бола тракторист С. Сагаипов, сенокосилкай машинисташ Сайдулаев Рамзан, Абдилмуталибов Iарби, Цакаев Ваха. Царех хIаране шоай сменни норма вурийтта гектар мара йоацача 25 гектара тIара йол хьокх.

Иштта сменни заданеш тIехкхоачаш а еш къахьег аргIаш деча О. Ахмедова, М. Тепсуркаева. Укх деношка шоай ерригга торонаш оарцагIа а яьха къахьегаш ба болхлой. ОарцагIъяьхай ерригга лафеташ. Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьннаб механизатораш Х. Цуцугоев, А. Агаев, кхыбараш.

Б. АБДУЛЛАЕВ.

ЦА КХОДЕШ...

Ачхой-Мартана района «Новосельский» яхача совхозера механизатораш 600 гектара тIа гурахьа дIадийна кIа сихдаь чуэцаш ба. ХIара гектара тIара 25—27 центнер йоал.

Ялат чуэца дIаболабеннача деношке а шерра яхь йоаржайир механизатораша. Дийнахьара нормаш тIеххкхоачашъяьча комбайнера доагIача алапел совгIа кхо сом хьожаду, ши норма йича — пхи сом. Ялат хьокхаш хьалхара моттиг яьккхача комбайнера карара кара тела цIе вымпел лу.

КIа чуэццаше а хургболча хьувкъама уйла ю укхаза. ТIехьа ца доахаш ча дIаувзаш, лаьтта оах.

Йиъ трактор я дийнахьа ча вIашкаозаши бус лаьтта оахаши.

Сихденнад механизированни хьаттара балхаш а. Паччахьалкхенга бархI бIаь тонн кIа дохка дезаш я совхоз. Ялат цIендеча докъадеча овсаре къахьегаш ба Ф. Ахчаева, З. Алиева, Д. Хамзатова, кхыбараш.

Дика йоакхо ю кулгалхоша къахьегамхой. Ялат чуэцараштa дика бIайха кхача кийчбу. Из хьатта дIакхухь.

Б. ИСРАИЛОВ.

МЕХКА ГIОЛЛА

ТУРКМЕНСКИ ССР. Ашхабадски районерча «Ленинград» яхача колхоза къахьегамхоша укх шера Каракумски канала кердача лаьттай чотах дикка шердаьд шоай хаьсий кхаш.

СУРТА ТIА: бригадир М. Отлыеви аьрдехьарвар хаьсабешамаш лелаю О. Ниязбердиеви харбазашка хьожаш ба.

К. Назарова сурт. ТАСС фотохроника.

ЛЕВ ТОЛСТОЙ БИБЛИОТЕКА ЮХАМЕТТАОТТАЯР

ЛЕНИНГРАД. Укхаза юхаметтаоттадаь даьннад хана йIоахалла тишденна Лев Толстоя шийн доалахьа хиннача библиотекера книжкаш. Юхаметтаоттаяьй йиъ бIаь гаргга том — дукхагIча даькъе французски, эрсий, немций, английски метталара периодически изданеши художественни литературеи.

Толстоя яь белгалонаш, Ромен Роллана, Чехова, Тургенева автографаш тIайиса книжкаш Ленинграде хьаденад Ясни Полянера сийлахь - воккхача писатела музеера - усадьбера. Шераша къахетам баьбац къаьнарча фолиантех: юкъ-юкъера оагIош итташ шераш хьалхагIа а хиннай вар тIатесса йоаяь, вIашагIлета, оатаяла йолаенна. Кхо шу совгIа ха яьккхай уж юхаметтаоттаеш.

Лев Толстоя библиотека юхаметтаоттаяьй СССР Министрий Советерча керттерча архивни управлене документальни материалий микрофотографированеи реставрацеи лабораторе чу.

ДУКХА ДЕВОН ГУЧАЯЬННАЙ

БУЗУЛУК (Оренбургски область). (ТАСС корр). Воронцовски яхача моттиге доаллача мехкдаьттана эксплуатаци е йолаеннай «Бузулукнефть» яха керда мехкдаьтта промыслови управлени.

Оренбургски областе 30 шу хьалхагIа километр хиллал а кIоарга йоацача моттигера даьккхар эггара хьалхара мехкдаьтта. Таханарча, 3200 метр кIоаргачара мехкдаьтта деппача скважина чура дукха девон гучаяьннай. Цу скважине тоххама балхаш деш ба промысловикаш хIанз девонах дола хIамаш мадарра хар духьа.

ЗАПОЛЯРЬЕРА ДОШО ВАХТА

МАГАДАН. (ТАСС). «45 лет ВЛКСМ» яхача заполярни прииска коллективо Магадански областе эггара хьалха кхоачашъяьй дошув даккхара шера план. Цунца дувзаденна прииска ерригача дошо полигонашкеи шахташкеи мигингаш хиннай. Керда, доккхагIа дола социалистически дехкараш тIайийцад горнякаша. Цар дош деннад юбилейни шера заданел совгIа из деза металл 18 процентал тIех даккха аьнна.

ВАГОН - ВАМПЛ

НИЖНИ ТАГИЛ. (ТАСС корр). Эггара хьалхара ерригга а металлах яь 125 тонн мукъ кхухьаргбола дикагIа йолча конструкцех хьаяь вагон араяьккхай «Уралвагонзавода» сборочни цехера. Шийн мугIарегIа ярашта юкъе из белгалйоал пхоьах доахка ногIараш хьаделла механически система а уж хьаделлилга аттача доаккхаргдола тоаяь торсионни система а цу чу оттаяь хиларца. Из технически керда хIама юкъедаккхар бахьан долаш иттаза сихлу вагонаш Iойоаccаелга, дикка кIезигбу кулгашца бе беза болх.

ДикагIча конструкцех йола вагон - вампл — из да Советски Iаьдала 50 шу дизара сийна коллективо кийчдаь совгIат.

АЛМАЗАШ ДОАХКА КЕРДА МОТТИГАШ

МИРНЫЙ (Якутски АССР) (ТАСС). Якуте геологаша промышленносте караерзайита дIаеннай «Водораздельни галечники» яха алмаз доалла керда моттиг. Иштта тахкаь яьннай, запасаш меллай хьожаш я кхы цхьаькха а «Горный» яха цIи йола участок.

ЙОККХА ЛЕТНИ ГОВЗАЛ

7-ча августа шийга аргIанна кхаьчача наькъа Хабаровскера Москве йодаш яр кема командир 1-ча класса инженер - пилот И. В Бузик керте вола «ТУ-114» яхача самолета экипаж. ГIеттачул тIехьагIа гучадаьлар шассе аьтта оагIорахьарча чархий покрышкаш телха хилар. Хинначох хоам а баьдоллача хIаман хьисап а даь, кема командира лаьрхIар Москве дIакхаччалца дIаваха. Столични аэропорте ерригга службаш кийчяр, даиза даргдоацаш моттиг оттe, новкъостал де.

Йоккха летни говзали къонахчали хьа а хьокхаш, чов Бузик шийн экипажаца цхьана маьрш Iовессар Домодедово яхача аэродроме.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ТХА КЕРТТЕРА ДЕГА ОНДАЛО

Производственни участкашка вIашагIъехка партгруппаш партийни организацей боккха низ ба. Цар юкъарчал доацаш кхоачашъю юххьанцарча партийни организацей решенеш, къонача коммунисташта кхетам тел, нах оарцагIбоах шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара.

Тха колхозе вIашагIъеллай ворхI партгруппа. Царна кулгалдеш ба йоккха опыт йола, балха дикача оагIора шоаш хьахьекха коммунисташ. Иштта, 2-ча отделене тракторни бригада партгруппа керте латт йоккха опыт йола механизатор Элисултанов Балрудди. Цу группа юкъе воагIа 10 коммунист, царех виъ ва КПСС члений кандидат. Цар массане а шоашкара хьокхам тел, общественни вахаре хьинаре дакъа лоац. ХIара коммуниста укх юбилейни шера доккха декхар тIайийцад — хIара гектара тIара 40 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуэца. Звено членаша дукха къахьег шоай деш кхоачашде тIерташ.

Совхоза отделене я шекара свекла кхею ялх звено. Из дика хьувкъаьй 180 гектара тIа. Геттара дика я из Агатиева Саламу участке. — Юбилейни шера лакха свеклай хьувкъам чуэцаргба оаха, — йоах хьинар долча коммуниста.

Иштта дика толамаш карагIдаьннал тракторно-кхай бригада коллектива а. Гурахьа юв культураш дика хьувкъаьй. 500 гектарах хIаране тIара 22 центнер кIа чуэц. Хаоттама хьалаш хала этта дале а хIара сахьатах пайда а эцаш, механизатораша толамца чуэц ялат. ХIанзлехьа совхозо паччахьалкхенга дехкад 1800 тонн кIа. хIаьта планах доккха дезар 1370 тонн ялат ва. Из пачхьалкхен план-заказ тIехкхоачашъеча дика къахьийгар шоллагIча отделене механизатораша. ХIанз планал совгIа ялат дIалуш ба уж. Совхозе хIанзе а йоакхо ю тIадоагIача шера хьувкъама лард йоллара, ялат чуэцнаше а чах аргIаш деш мукъадаьнна лаьтта оах.

Из дерригa хьадераш нах ба. Цудухьа партийни группо даим шийи терко ю наха кхетам балара, шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашде уж оарцагIбоах. ХIанз лоархIаме болх дIахьу агитколлективо. ХIара агитатора тIехьа тIачIоагIъяьй участок. Цар къахьегамхошта дIайовзийт толашагIа йола опыт, из хIаране шийи балха юкъейоалаярга хьеж. Цул совгIа тракторно-кхай бригада къахьегамхошта беседаш ю политинформатораша. «Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 50 шу» яха КПСС ЦК Тезисаш кепа теха араяьхача партийни группаша планаш оттайир цу Тезисай чулоацам башхараи царна лерттIа пропаганда яраи. ХIаьта хIанз из болх дика чакхбоаккх тха политинформатораша.

Партгруппаша шоай болх толамца дIабахьара лоархIаме я партийни поручене. Из дика кхетаду партгруппорга Элисултанова. Укхаза хIара коммунист партийни поручени йолаш ва. Цу кийчонга а низага а хьежжа тIадул цун партийни декхар. Лакха я бригаде къахьегама дисциплина а. Нагахьа санна, цхьаволча механизаторо дисциплина толхайойя, из ца зувш дисац. Иштта, къонача коммуниста Шахабов Шамильхаджи волавелар юрта бохабу малар а мелна балха аха. Коммунисташа бокъо яланзар цунна трактора тIа ха. ШоллагIча дийнахьа партийни группо дийцар Шахабовгара даьнна гIалат, цул тIехьагIа шийи поведени хийцар къонача механизатора.

Шийи болх дика вIаштIехьбаьккхаб кхоалагIча отделене партийни группа а. Цун керте латтача Берднихановс Вахех а дукха дика дувца йиш яр. Бригада балха дика влияни ю цу партгруппа коммунисташа, хIара механизатор кхеву шийна тIадилла декхар боккхача бехктокхамца кхоачашде.

Укх лоархIамерча денoшка, Советски Iаьдала 50 шу дузача денна къахьегама кердача толамашца накъаяха совхоза коллектив кийчлуча хана партийни группаша производства массайолча участкай балха влияни ю, шерра къовсам лоаттабу хIара къахьегамхочо шийи декхар кхоачашдара.

Р. ИРИСХАНОВ,
Шаьла района «Джалка» совхоза парткома секретарь.

ЛАКХБЕННАБ СОВЕТИЙ ЛОАРХIАМ

МалгIабика района пхи юрта Совет я. Царех хIаране шоай сессешка юбилейни шера декхараш тIа а ийца Советски Iаьдала 50 шу дизара сийна шерра социалистически яхь йоаржайир. Тха юрта Советаша, къаьстта КПСС ЦК-ас, «Къахьегамхой депутатий юртийн поселковийн советий болх тоабара» хьакъехьа соцам баьчул тIехьагIа дукхагIа терко е йолаелар юрта боахама, халкъа образоване, культура учреждененшта, наха гIулакх дара, юрташ тоаяра долча дешашта.

Хоржамаш хинначул тIехьагIа юрта Советий председателашцеи секретарашцеи ши семинар бир укх дешаех лаьца: «КПСС XXIII съезда решенеи хьисапе болх тоабарах, юбилейни шера социалистически декхараш кхоачашдарах». Социалистически декхараш кхоачашдара итогаш ю юрта Советаша шоаш а, хIаьта иштта хIара квартале горисполкомо а. Яхье котбаьннарашта премеш тел, цун итогаш шерра дIайовзийт.

Хьайбай продукташ эцара цхьоалагIча квартале планаш толамца кхоачашъяра премии еннай Ново-Редантски юрта Совета, Вознесенски станични Совета.

Юрта Советашка хержав 209 депутат, царех 132 депутат юкъарчал доацаш юрта боахаме къахьегаш ва. Цар шоашкара хьокхам тел. уллув къахьегараш оарцагIбоах шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара.

Юрта Советаша боккха болх дIахьу юрта баха болх беш боаца нах колхозашта, совхозашта новкъостал дара оарцагIбоахаш, масала, дIайийнача культурашта оасар дзара, доакъор кийчдара, иштта кхы балхаш чакхдахара.

Укх шера юрта Советаша декхар тIайийцар бахача нахагара хьайбай продукташ эца а. хIаьта 7 ноябрь тIаккхоаччаш из декхар кхоачашде а. Масала, дулх — 1162 центнер, фуаш — 135 эзар, шура — 822 центнер, тха — 84,2 центнер. Укх бетта иттлагIча дийнахьа тхаи фуаши эцара шера план кхоачашъяьй района юрта Советаша.

Массанега дешийтарах дола закон кхоачашдеш Советаша массл оагIорахьара школашта новкъостал ду дешархой успеваемость лакхъяра, школай материальни база чIоагIъяра. Ерригаш районе 9 школа я. Цига дешаш ва 4373 дешархо. 1965 — 1966 шерашца нийсдича хIанз дIадаха дешара шу дикка дикагIа чакхдаьккхал дешархоша, дегIаенай материальни база, керда школаш хьалъяьй.

Района массайолча юрташка я медицински учрежденеш. Укх шера медицински учреждененша дикка тоабаьб шоай болх, цамогача наха дарба лара эшаш мел дар Iадашдаьл, помещененшта ремонт яьй. Юртарча медпункташтa новкъостал ду гороза больницай лораша, вIашагIъеллай юрташка бахача наха профилактически прививкаш яра бригада. Пседахски участкови больнице хьайийллай клинически лаборатори. Бакъда, де дезараш а дац кIезига. «Алханчуртский» яхача совхозе больница шеръяра лаьрхIа хьалдеш дац шин цIа, юкъерча Ачалкхе аптека яц. Ремонт е езаш я Ачалкхера участкови больница, Лакхерчеи Лохерчеи Ачалкхера медпункташ а. Иштта эшаш я санитарни транспорт а.

Укх шера холуш дегIабенаб культура учреждений болх а. Клубашеи библиотекашеи бахача наха юкъе кхетама болх бу, вIашагIъехк дIа-хьа лела библиотекаш, бригадашка, фермашка концерташ тел. Пседахскии Вознесенскии культура ЦIеношка, школашка болх беш я художественни самодеятельность.

Укх бетта 16 июле районе хилар «Къахьегами доттагIали» яха цIей. Цига дакъа лаьцар района къахьегамхоша, вай республика лоалахьа ухкача республикай делегацеша.

Бакъда, хIанз а массайолча юрташка яц клубаш, хIаьта ремонт е еза клубаш латт ремонт ца еш гIишлой материалаши ахчеи доацаш.

1967 шера районе дIахо а шеръеш латт торгови сеть. Пседахе хьалъяьй керда магазин, хьалъеш я столови. Иштта керда тика хьайийллай Новый Реданте, СоагIапча.

Тоаденнад наха деш дола бытови гIулакх. Быткомбината дIахьа лела бригада каст-каста бIаргаго йиш я кхай станашка, фермашка. Цу бригадо наьха тайптайпара хьашташ кхоачашду. ХIанз района юрташка я банеш, мастерскеш.

Советаша боккха болх чакхбаьккхаб юрташ тоаеш. Пседахе йиъ хин колонка я, хьадеш латт наькъаш. 40 эзар га дIаегIай.

Къахьегамхошца Советий бувзам чIоагIбарах из шербарах, боахами культурей хьалъеча цар организаторски роль лакхъяра Советаша шоай балха юкъеувз массазара комиссеш, депутаташ, общественни самодеятельни организацеш. Дика болх беш я Вознесенски станични Совета массазара комиссеш. Цар шоай балха планировани ю, исполкоме дувца кийчду тайптайпара дешаш. Советаша бахача наьха сходаш ю, къахьегамхой письмошкеи заявленешкеи хьеж. Социалистически законность кхоачашдара тIехьа тIахьожам лоаттабу.

Тха района къахьегамхой, беригача советски наха санна, Iомадеш ба «Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 50 шу» яха КПСС ЦК Тезисаш. Исполкома членаша совхоза болхлошта, колхозхошта хьалхашка докладаш яьй КПСС ЦК июньски Пленума итогех.

С. ГОСТЕМИРОВ,
къахьегамхой депутатий МалгIабина городской совета исполкома председатель.

Хьинаре къахьегаш ба укх юбилейни шера Гудермеса машиннаькъахой. Шоай декхараш хадданза тIехкхоачашду ремонтни цеха къахьегамхоша. Цу цеха ветеран ва слесарь коммунист В. Федюшкин. Октябра сийна кийчлеча совгIата юкъе новагIа дакъа да цун.

Сурта тIа: В. Федюшкин.

И. Пливеа сурт.

ТIАЙЙЦА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЮ

КПСС Шелковской райкомои юххьанцарча партийни организацешеи шоай балха хьалхле лелаю тIайийца решенеш кхоачашъяра тIахьожам лоаттабараи уж миштa кхоачашъю хьежараи дагза даргдоаца гIулакх да яхача ленински принципаца. Къаьстта тхоай теркам тIабохийт оаха кадраш нийса хьахаржараи царна кхетам балараи, хIача аьлча цар балха стили методаши, тIайийца решенеш кхоачашъяри тийша да ер е вож участка кулгалдечунгара. Цудухьа керттера специалисташ лакхера дешар дийша ба тха. Тоъал болх бу оаха юкъерча звеной кадрай болх тоабара а. Юххьанцарча партийни организацешта керте латт дика дийша, йоккха опыт йола нах.

Боккха лоархIам болаш да юххьанцарча партийни организацеша шоай балха перспективни планировани елга. Цо новкъостал ду шийи ханнахьеи хоадам болаши дешаш кхоачашде. Тха района юххьанцарча партийни организацей практике енай хIара собране, комитета заседане хьалха тIайийца хинна решенеш кхоачашъяра информацеш елга. Цига коммунисташа дувц тIайийца решенеш кхоачашъеш карагIдаьннача рехи де дезарехи. Цу гIулакхо йиш хулийт тIайиеча решеней авторитет лакхъе, юххьанцарча партийни организацей секретарий бехктокхам лакхбе.

«Коммунизмага бода никъ» яхача колхоза парторганизаце коммунисташ производства массайолча участкашка нийса дIаоттабаьб. Хьайбаш леладеча къахьегаш ва 37 коммунист, баьцадаараш леладеча 30. хIаьта механизатораштa юкъе 20 коммунист ва. Массабола коммунисташ партийни порученеш йолаш ба, цар хьинаре дакъа лоац общественни вахаре, шоашкара хьокхам тел. ДукхагIболча коммунисташа лелаю коммунистически къахьегама ударника цIи. Колхоза партийни организаце къахьегамхошта юкъе шерра йоаржаьй социалистически яхь, дикагIйола, толашагIйола опыт балха юкъейоалаю. Цо кIоаргга тохк боахама экономика, из дIахо дегIайоалаяра оарцагIбоах коммунисташи парте боацараши. Парткома балха юкъе белгала да тIайийца дукхагIйола решенеш кхоачашъяр, уж кхоачашъеча хIара коммунисто дакъа лацар.

Юххьанцарча партийни организацешта доккха новкъостал ду халкъа тIахьожама группашеи посташеи. Дика пайда боал цар еча рейдехи лакхехьа латтача органий решенеш кхоачаш миштa ю уж хьежарахи.

Н. ПЛОТНИКОВ,
КПСС Шелковской райкома партийно-организационни отдела заведующи.

Политинформатораш — лоархIамерча моттигашка

КПСС Наурски райкомо йоккхийча партийни организацешка вIашагIъехкай политинформаторий группаш. Уж я «Терский» яхача жа леладеча совхоза Ленина цIерагIча колхоза, «Калиновский» совхоза парткомашка. Берригаш политинформатораш 143 саг ва, царех 127 коммунист а волаш. Йоккха опыт йолаши дика дийшаи нах ба уж. Царех дукхагIбараш ба юртбоахама специалисташ, школай хьехархой, комплексни бригадай кулгалхой.

ХIара группе вIашагIъеллай политинформаторий совет, хIаьта уж скъалу биъ лостамах йолча секцеех — чухьарчеи юкъерчеи политически проблемай дешаех, арахьарча политикахи дунен халкъашта юкъерча хьалах долча дешаехи, юртбоахама экономикахи хьалха латтача опытахи долча дешаех.

Политинформаторий группаш вIашагIйоххкар бахьан долаш агитаторий мугIараш кIезигденнаI. Нагахьа санна хьалха царна юкъе 820 агитатор воагIаш хиннавале, хIаьта хIанз уж ва 350 саг. Царех дукхагIбараш битаб комсаши сомий бешамаши лелаеча бригадашка.

Укх деношка парте горкомо вIашагIъеллар политинформаторий, пропагандистий, агитаторий районни семинар. Из хетаяьй «Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 50 шу» яхача КПСС ЦК Тезисашта пропаганда яра. Семинаре йийшар «Октябрь котбаьнначул тIехьагIа советски халкъо ах бIаь шера хьабена исторически никъ», «Политинформацеш кийчъяраи уж дIаяхараи йолча методех» яха докладаш.

Совхозий парткомаша оттайир политинформаторий выступленеш графикаш, иштта белгал а даьхар цар къамаьлаш дергдола денош а.

Политинформаторий болх дика вIаштIехьбаьккхаб «Терский» яхача жа леладеча совхоза, Ленина цIерагIча совхоза парткомаша.

«Терский» совхоза политинформатора керттерча агронома Прокопов Анатолий Леонидовича ка бола ялаташ чуэцаш боахкача механизатораштa хьалхашка беседа йир толашагIйолча опытах, КПСС ЦК Тезисаех лаьца. Шийи къамаьл механизаторашта хьалхашка латтача декхарашца дувзар цо. КПСС ЦК Тезисай чулоацам дика боашхаш ба Ленина цIерагIча совхоза политинформатораш. Совхоза парткомо тайп-тайпарча проблемаех лаьца политинформатораша къамаьлаш дергдола тематика оттаяьй. Иштта, масала, политинформатора Самодин Евстафе Семеновича информаци йир: СССР социализм хьалъяра ленински план яхача темах лаьца.

Колхозхошта, совхозий болхлошта хьалхашка каст-каста къамаьл ду политинформатораша Кивелев Федор Емельяновича, Сапаев Вахида, Колпикова Раиса Петровнас.

И. ПЯТИРУБЛЕВ,
КПСС Наурски райкома инструктор.

Хьинаре къахьегаш ба

Советски Iаьдала шовзткъеи итт шу дизара даха мадоагтIара накъадахара яьржача социалистически яхье доккхий къахьегама толамаш даьхар Грозненски тепловозникаша — ворхI бетта кир дIа-хьа яхьара план ханал хьалха — 20 июле кхоачашйир, планал совгIа дIа-хьа йигар 1100 беза мухь тIабола состав, вешта планал совгIа 350 эзар тонн мухь дIабихьаб.

Духхьала планал совгIа кхоадьча доагораца Грознера Минеральни-Воды кхаччалца 700 пассажирски сиха лелеи товарни поезд югалургья, хIаьта кхоаьча электроэнергеца ах бетта болх бе торо хургья депога.

Дика хьокхамаш даьхад пассажирски поездаш кхувлача машиниста И. Белоцерковске, 17 тонн кходаь дизельни доагор да цун чота тIа, хIаьта машиниста В. Беляко — 15 тонн, С. Дудургова — 12 тонн. Кхычарел дукхагIа доагор кходаьд машинисташа нн. Мельникова, Ярошенко, Шмаргунова, кхычар.

Юбилейни вахте хьинаре къахьегаш ба ремонтникаш а. Локомотивашта ремонт яра план массадолча хьокхамех ханал хьалха а тIех а кхоачашъяьй цар. Ремонтникашта юкъе хьалха йоагIа тепловозашта подъемни ремонт еча цеха мастер Мельников Александр керте вола коллектив. Царел дукха тIехьабисац механически, заготовительни, автоматни цехашкара тепловозникаш. Цар баь болх тIехдикен, хIаьта балхага дIалахар планал дикка чухнахьеи хул.

Депо коллективо доккхал деш ба слесараш Гелеверьев, Хаджимурадов, Абубакаров, токарь Санин, Горюнов, аьшкапхьар Степанов, строгальщик Фунтиков, медник Новразов, кхыбараш.

Мах баь варгвоацаш дика новкъостал ду цеха коллектива депо рационализаторашa. Укх дIабахача ворхI бетта цар еннай 91 боккхача маьхера предложени, царех балха юкъейихьача 60 предложенех 4 эзар сома маьха пайда баьннаб. Депо хьинаречa рационализаторех ба электромонтер Атаманцев, бригадир Соловьев, наькъий сообщене министерства приемщик Рудик, мастер Сердюк. Итташ предложенеш я цар чоташ тIа.

Дикка лакхлуш боагIа депо дийшача наьха боарам. ТIеххьарча шерашка кхозза дукхагIа хиннаб юкъера а, специальни юкъера а, лакхера технически а дешар дийшараш. Духхьала укх юбилейни шера слесарехи машинистехи итт сагах инженери 25-нех техникаши хиннаб. Масала, депо начальник Алексей Костелко мугIаречa болхлочунгара денз инженерага кхаччалца никъ баь ва. Тепловоза машиниста гIонча хиннача Джабраилов Оалхазарах инженер хиннав. ХIанз из ва тепловозашта технически хьажара цеха кулгалдеш. Инженераш ба хIанз слесараш нн. Зубови Слеткови, тепловозий машинисташ нн. Тицкийи Стояльцеви, иштта кхыбараш.

Шоашта карагIдаьннача толамех кхоачамбаь Iеш бац тепловозникаш. Цар къовсам лоаттабу тепловоза оттаьча графикал хьалхагIа ремонт е езаргйоацаш, цунна доагIаш дола Iунал дара а эксплуатационни бокъонаш нийса лелаяра тIехьа.

Г. АНИЕВ.

ПРЕДПРИЯТЕШТА — ДУКХАГIА ТИША АЬШК

Укх шера ворхI бетта вай республикерча предприятеша, организацеша, боахамаша планал совгIа 500 тонн тиша аьшк дIаденнад. Из болх дика чакхбаьккхар «Красный молот», Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача, Гудермесски медицински оатхалаш еча, иштта кхы дукхача заводий коллективаша. ХIаьта республикерча 14 районах шийттане тIехкхоачашъяьй пачхьалкхенна аьшк дIадалара план.

Цхьабакъда, массанахьа цхьатарра-м лелац тиша аьшк гулделга а из дIалулга а. ТIехьаюсарех я юрта боахама Министерство, «Грозпромстрой», «Грозхимнефтестрой», иштта кхыйола тресташ. Республикай колхозаштеи совхозаштеи пачхьалкхенна 260 тонн тиша аьшк дIадала дезаш декхар тIадисад. Бригадай, центральни усадьбай коа дукха юртбоахама тиша машинаш яла. Бакъда, уж тишача аьшка лаьрхIа дIалалац дукккхача моттигашка. Хьалашка диллача план тIехкхоачашъе торо я цу предприятей.

Совещанешка, кепа етташ арайийначa статьяш тIа дукха дийцад болх ца беш заводий коа лаьтта кIал йоаккача къаьнача трубопроводех лаьца. Тишача аьшка лаьрхIа лаьттаех йоахка турбаш хьаяхарга дIабода мах цхьайолча хана цу турбай шоай маьхел лакхагIа хулар. Цо юхатеттар балхаш. Укх шера 1-ча июле, тишача аьшкага дIабода мах кхозза — диазза лакхбеш йола прейскурант араяларо торо хулийтаргья къаьнача турбаех дикагIа пайда эца.

Цхьайола предприятеши организацеши шоай план кхоачашъяьчул тIехьагIа доллашехьа пачхьалкхенна тиша аьшк дIалац. Масала, крекинг-заводо июль бетта вIалла тиша аьшк дIадалацзар, бетта план кхоачашъяьй аьнна. Бахьан из долаш укх кхаь бетта шоашка дола 40—50 тонн тиша аьшк пачхьалкхенна дIачу ца луш я Сунженски леспромхоз а. Ужжамо дола масалаш дукха доаладе йиш я.

Вай республике ерригa торонаш я 1967 шера пачхьалкхенна планал совгIа бIаьш тоннаш тиша аьшк дIадала. Царех лерттIа пайда эца беза боахамийи предприятейи кулгалхой.

С. АРСАМАКОВ,
Росвторчермета управлене керттера инженер.

ЕР ХАЙЧА ДИКА ДА

КХОПАШ

Ховш да, кхаь дакъа декъалуш дола бIаь гаргга тайпа кхопий хилар: нахьара кIалхара баргаш долча хьайбаштеи дехкаштеи зуламдергаш, кер чура — говрашта зуламдергаш, багара, е мерий-къамаргашка хула, баргаш долчеи муцIараш йолчеи хьайбашта зулам ду кхопаша.

Нахьара кIали кер чуи хулача кхопаша фуалгаш товс (1 мм. гаргга дIаьха а долаш) хьайбай дегIа тIарча тайп-тайпарча моттигашка чешта юкъе е цIека тIа дIалатаргдолаш. Царех цхьаьяраша хьайбай дегIа тIа доацаш кхычахье а, керттерча даькъе баьца тIа тувс фуаш. Нахьара кIал хулача кхопий личинкаш хьайбай дегIах чухов, цул тIехьагIа денз нахьара кIал, дукхагIча даькъе букъ тIа йоахкаш дегI дахь цар, бегаш а хувшаеш; бог хайнача нахьарах Iург (свищ) а даьле, ондаяьнна личинка цу IургагIа гIолла нахьара юкъера арайоал. Кер чу хулаш йолча кхопий личинкаш, шоай хьайбай бага кхаьчача хьалхара фу тесса яьнначул тIехьагIа керда йоал (шин тайпaга хьежжа) кер чу, нискейсаралга чу е дамагIа чу. Бага хула кхопаш, кер чу хулача кхопий личинкаш а санна, кер чурча шаьрача мордах товсалу.

Цкъаза моттигаш нийслу керда хьахинна говра кер чура кхопа личинкаш кхыметтел сага цIеках чуйолаш а. ДукхагIча хана из иштта нийслу говраш лувчаеш. Сага цIека тIа йижача личинко шийна никъ боаккх, цIека кIал боаллача цIе бессача чолга тIара а болаш (циггара хьайоагIаш я лазарах халкъо тилла «волосатик» яха цIи а «дийнбеннача» говра чох дола дувцараш а, хи чурча маьршача цIанех-волосатиках бола кхерам а). Из личинка сов чехка хьаякхханза яргьяц. ХIаьта операци е езар хирург ва.

Кхопаш, цIий Iувда дуккха кхыйола садоахка хIамаш а санна, цIагIарча хьайбашта юкъе дуккха инфекционни лазараш доаржадеш хиларца чIоагIа кхераме я. Цар новкъарле ю хьайбаш дегIаахара, доаханга шура эшайт, хIаьта из бахьан долаш боахамашта зе кIезига а хилац.

Кхопашца къовсам лоаттабара керттера де дезар — механически наькъаца (нахьар тIа хайша бегаш теIа а еш) личинкаш хьаараяхар, кхопо чешта юкъе тайсача фуэх хьайбаш Iоцендар, дезинфекци еш йолча молхашца мерий чу пурх бар (жена), кхопаш хулийташ дола карташ тIа, гIишлоний пенаш тIа гуллу мозий доадар. Цкъаза даьгIенаш хувцар а пайдана да.

Ветеринарни санитаре Ерригсоюзни Iилма-тохкама институто могаду (июнь бетта тIеххьарча деношкара дIайолаяь хьайбашта хан-ханнахьа хлорофоса 1,5 процентни раствораца (15—20 ди юкъе а долийташ) аххкана йиъ пхиъ опрыскивани яр). Цкъа обработка еш дIайохийт раствор: кадарча шера даьча Iаьсашта 0,5, ондадаьннарашта — 1,5 литр, доккха хиннарашта хIаранена — 2—2,5 литр.

«Сельская жизнь» яхача газета тIара, 1967 шера 25 июль.

ТАМАШИЙНА БIАР

Къумбехьен казахстански городе Чимкенте вахача садоводага Глаголев Владимирага Iалаьмате дукха каьхаташ ух. Массане а декар цаI да—сиха кхачаш болча бочача бIара фу дайтар. Из керда сорт Глаголев Владимира даьккхад итт шера опыташ яьчул тIехьагIа.

«Ленинская смена» яхача казахстански газета хоам беча тайпара дукха ха йоацcаш сиха кхачаш долча бочача бIара фу чудола посылка яхьийтаяр В. Глаголева Вешенски яхача станице. Цигара дукха ца гоеш каьхат дера: «Веза Владимир Александрович! Баркал хьона Iа посылка яйтарах. Тха садоводаша чIоагIа дех кхы а 20 яйтар. Хьа Михаил Шолохов».

Чимкентерча селекционера боча бIар дIадув Средни Азе, Крыма, Кавказа дуккхача совхозашка.

Иосиф МАЛЯР.

БОЛХ — IИЛМАН ЛАРДА ТIА

«Электроинструмент» яхача Наьсарен заводе дукха ба Iилман ларда тIа болх вIаштIехьбаккхара энтузиасташ.

Къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара планашта юкъейоагIа дуккхача мероприятей комплекс. Цу юкъе я къахьегама овсарле лакхъяра, керда техника балха юкъейоалаяра процессаш, болх беча моттигашкара производственни эстетикеи санитарно-гигиенически хьалаши тоалар.

Цу даькъе чIоагIа хьокхаме я сборочни цеха НОТ-а план. Из завода продукци техка, хьежа, кийчъяь, дIакъайла заказчикага дIайохийта цех я.

ХIанз кхы башха дукха ха йоаццаш а тIехьа электросверла двигатела подшипник чуоттаеш хилча гон эшаш хулар. Цудухьа дукха хулар хьаяь яьнна кечал зула лесташ, брак хулаш моттигаш. Вешта берригa кечалаш вIашагIйохкара болх цхьаккха тайпа механизаци янза, кулг кара беш бар.

Цу гIулакха дукха уйла йора НОТ-а бригада творчески кулгалхочо Тумгоев Мухьмада. Цо из дош дувца уиттадора директора оперативкашка, НОТ-а лабораторе, дагаувлар завода технологий отделерча шийи коллегашца.

Ер шу доладуча хана бригадо къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхара план оттаеш электросверлилкаш вIашагIъеххача поточни лини юкъеяхьа оттайир Мухьмада. Цунна цхьанне а дукхьале янзар е цехе а е заводе а.

Дукха ха ялалехьа хьакхаьчар поточни линена эша оборудовани. Из вIашагIъеллача гучаяьлар боккъонца йола завода болхлойи инженерийи энтузиазм. Завода технологически отделера технологаш Николай Чаниев, Алексей Пак, цеха технолог Кукурхоев Муса из вIашагIйоллача духхьала технически кулгалхой хинна а ца Iеш, дерригa балхаш шоай кулгашца кхоачашдеш хилар. Фенташ хьувзаю дIоагIа, е гон, е къоалами даьтташа хьаьндаь каькати хулар царех сага бе доаллаш. Теории практикеи айхха ювзар цар вIаши. Лини вIашагIйоллача хана шоашкара керда хIамаш юкъекхахьа дийзар, механизаци е йийзар ерригача технологически операцешта. Цудухьа цхьацнайола расчеташ е а, хIаьта нийсденна сакхаташ дIадаха а дийзар.

Пневмопрессаши пневмоотверткаши НОТ-а планага хьежжа заводо ше хьаеш яр. Цар новкъостал-м дора кулг кара операцеш ца яйташ, хIаьта а цхьадола кхоачамбоацараш нийслора балхаца. Цудухьа поточни лини оттаешше а уж дIаяьхар, сборщикашта хьадир балха аьттув бода Iочулеста истолаши дIа-хьа хьувзаш дола гIандаши.

Ер бутт болалуш завода болхлошеи инженерашеи дукккхача деношка хьийга къа маьхал даьлар. Поточни лини производствачa юкъейихьар. Предприяте къахьегамхой дог гIоздаьнна ди дар лини болх бе йолаялар. ХьалхагIа Iомабаь сборщикаш цхьоагIа болх бе болабелар, цхьабакъда, юххьанца кхоачамбоацараш нийслуш хиннахале а хIанз уж дIадаьннад.

ХIанз кердача лине биззача низаца болх бу. Из конвейер юкъейоалаеш дукха къахьега, хало ла йийзаяле а хIанз доккха беркат даьннад цунах. ХьалхагIа хIара сменах 250 электросверлилка вIашагIйоллаш хиннача хIанз 400-нега дIакхаьчай уж, цул совгIа хьалхарчул дикагIа я уж, лаьтIъеннай брак а.

Хьалхара котало яьккхай. ХIанз дIахо къахьегаш я НОТ-а творчески бригада. Конвейера балха сухал лакхбара, цунца къахьегама овсарле лакхъяра торонаш лохаш ба энтузиасташ.

Поточни лини болх бе йолаяллийтаро лакхъяьй производства культура. Сборщиканий истолаш тIа цхьаккха а совленагIа йола хIама хилац, хIаьта хIара оатхала шенний моттиг я цу тIа. Уж оатхалаш технологически процессо маяххара дIанийсъяь я.

НОТ-а плана яххача тайпара чакхйоах кхыйола мероприятеш а. Цеха корпус лакха а чура сийрда а я, бакъда, цIе уголок, буфет, кхыметтел болхлошта контора а яц цу чу. Миштa тоаде деза къахьегама хьалаш? Цу гIулакха бола аьттув а болаш хилар. Цехе хьалйир шийи тайпара арка. Цунна лохехьа дIанийсйир барзкъаш хувца, лувча моттигаш, буфет, хIаьта шоллагIча этажа тIа тоаеш латт цIе уголок, кабинеташ, диспетчерски. Цу тайппара цеха балха хьалаш кхы тIа майда хьалъе а ца езаш тоаде йиш хилар.

Боккъала а бIарг хьовсташ хоза ла оборудованена хьекха басар, дзаш, производстве хьалха латтарий сурташ тIадола ажурни витрина, пенгазет, молни. Укх деношка цеха болхлоша тIадувхаргдa балха тIадувхаду фирменни барзкъаш. Цар а дикка лакхъергья къахьегама культура.

Цу дерригнеша дика новкъостал дергда Iилман ларда тIа къахьегам вIашIехьбаккхара керттерча лостама — технически прогресса, къахьегама овсарле лакхъяра.

Духхьала НОТ-а из цхьа план балха юкъеяхьаро заводо кходаьд 65 эзар сом ахча. Уж тайпа ялх план я заводе. Ерригaш балха юкъеяхьаш я уж. Вай лакхехьа доаладаьча цхьаи масало а хьагойт наьсархой нийсача новкъа хилар.

А. ЧЕБУШЕВ,
Нохч-ГIалгIай Iилма-технически информацеи пропаганда ЦIен инженер.

ШУРА ДУКХАГІА ЙОАККХАРГЬЯ

Берригача мехка къахьегамхошта санна бехктокхаме да ер шу Наьсаречa хьайбаш лeладераштa а. Цар дош деннад Советски Іаьдала 50 шу дузача юбилейя сийна 3250 центнер дулх. 20 эзар центнер шура, дукхха тха, фуаш паччахьалкхенна дІадала.

ХІанз шоай дош кхоачашдеш ба уж. Цхьадола хьокхамаш дахара хІаназехьа дика ка ювл. Дукха ха я тха дохкара план районо дукхха тІехкхоачашъяь (128 процент), иштта кхоачашъяьй фуаш дохкара задани а. Теш тхо дулх а оахош лаьрхІачул дукхагІа дІалургдолгах. Шера план укх 7 бетта 70 процент кхоачашъяьй.

Бакъда, шура йохкара тІайнйа декхараш лакха дале а гІулакхаш эсала лел тха.

ХІана лел шура йоаккхилга иштта эсала, фу бахьанаш да из гІулакх юхадеттараш. Фу ду боахамашa, района производственни управлене из кхоачамбоацар дІадаккхара? Цу хаттарах лаьца дош ала лов сона, цул совгІа оаха сагот деш, тхона дагайоаллаш проблема а я из, хІана аьлча укх дезача шера вІалла магийта йиш йолаш дац уж санна дола гІулакхаш.

Лохлац боахамашка хьайбай продукцех дІаухийта мах. Из да доакъарах кхом ца белга, доагГІача тайпара Іунал ца делга, хьайбаех тайп -тайпара лазараш детталулга, уж довлга. Укх шера ялх бетта духхьала хьайбаш довра бахьан долаш 68 эзар сом зе хиннад совхозашта. Лохлургбий тІаккха шурий, дулха мах?

«Назрановский», «Октябра 40 шу» яхача шин боахаме шурий центнерага дІабода мах ер ба: хьалхарча — 18 соми 45 кепиги (план 13 соми 39 кепиги). шоллагІча — 19 соми 24 кепиги (план 14 соми 7 кепиги). Иштта ба тІакхетача дулхага дІабода мах а: 171 соми 6 кепиги (план 87 соми 97 кепиги), 251 соми 33 кепиги (план 81 соми 67 кепиги).

Хьайбаш довра эггара хьалха бехке ба совхозий директораш, партийни, профсоюзни организацеш. Цар лира къовсам лоаттабац хьайбаш во леладеранцa, царна доагГІача тайпара дарба ца деча ветеринарни болхлошца, бехке барашкара хьабаккхац дейнача хьайбай мах. Масала, «Назрановский» яхача совхозе укх шера Іунал деча наьха бехках 3074 сома маьха хьайбаш дейнад. Бехке бараштa увттаяь акташ а я приказаш а да, бакъда совхоз из ахча царгара хьадаккхара сагота яц. Цу гІулакхо паччахьалкхен рузкъа лорадара бехктокхам кІезигбу. Цулухьа цхьаболча болхлой бехках хьайбаш довлга кІезиглац. Цу гІулакха цхьаькха а догІа. Кулга цІена боацача наха аттагІа да паччахьалкхен киса кхувда, порядок, бехктокхам ца хилча. Цу гІулакха дукхагІа совхоза кулгалхой теркам тІабахийтаб района производственни управлене, хІаьта а из кхоачамбоацар дІалоалаш дац, кхыдола наькъаш лаха деза цу гІулакха, тхона уж кора а дергда кастта.

Хьайбай боахам дегІа ца бара, цар продуктивность кІезига хилара керттерачарех цаІ да искусственни осеменени тха боахамашка лерттІа вІаштІехьа ца йоккхилга, пу гІулакха дукха уйла тІайохийташ бац совхоза кулгалхой, цох шоашта доала зе гушше а. Тха районе эггара дикагІчарех лоархІаш я Аьлти-Юртара ферма. Цига а лел из гІулакх эсала. 123 етт Іахара бисар укхаза укх шера. Берригa цу тайпара района боахамашка Іахар бисар 313 етт ба. Из бахьан долаш эзараш килограммаш шура йисай хьа ца йоаккхаш, доахан ца дахкарах доала зе доацаш.

Цу гІулакха эггара хьалха бехке бараш осеменатораш, лакхехьара специалисташ ба. Ала деза цу балхаца цар безам хургбола гІулакх вІаштІехьа ца даккхар а да цхьа бахьан. КІезига да осеменаторий алапеш, лерттІа болх булургболаш дац хьалаш а. Из проблема республика юртбоахама Министерствага гІолла оаха кхоачашъергья аьнна хетт тхона. Бакъда. материальни безам лакхбаьбар аьнна пайда бац, нагахьа санна осеменене гІулакх лоархІам болаш, эшаш, тоа ца дича даргдоацаш долга болхлошта дІа ца хайтача, новкъостал ца дича. Цох лаьца а дийцар дукха ха йоацаш тха управлене хиннача доахан лeладерий йоккхача совещане.

ХІанз яр эггара дукхагІа шура хила еза ха я. Цхьаккха шера хиннаяц укх шера санна баьцах тоаенна даьгІенаш, цу тІа деттача доаханна дІаяла шортта концентраташ, моша доакъар а да. Бакъда, цхьайолча фермашка шура тІакхеташ яц, тІера яьле мара. Хьалхарча ах шера а укх тІеххьарча бетта а шоай заданеш кхоачаш ца еш я дукхагІа йола фермаш. доаркаш. ХІанад из ишта?

Харц хургдац, доахан лeладерий моральни стимул дика вІаштІехъяьккхаяц аьлча. ДІайовзийтац дикагІбарий опыт, хьокхамаш, доагГІача бесса лeладац совгІаташ, премеш телар. Из гІулакх хабарца мара теркал ца деш дукха я юххьанцара партийни, профсоюзни организацеш. Из я керттера йола цхьа фактор.

Хьалха денз хьадоагІаш къаьна лазар да цхьаькха а. Ялаташ чуэцача хана доахан лeладерашкахьа дукха дІахьожаш хилац боахамашка. Сводка ялара эша данеш дІаязъе мара болхац доахан дажача даьгІенашка дукхагІа бола специалисташ, идеологически болхлой. Цу гІулакхо а юхатетт хьайбай продуктивность лакхъяра наьха безам тІабохийталга, хьинар айделга.

Из дерригa а эшаш да. ХІаьта а эггара хьалха хатта доагІа бехке барашка. Цудухьа дукха ха йоацаш деттмаш лохдарах, планаш, декхараш кхоачашделга эсала леларах производственни управленега гІолла бехктокхаме эзаб цхьабола совхозий кулгалхой, специалисташ, фермай заведующеш. Лакхехьа дийца кхоачамбоацараш сихха юстара доахаргдола наькъаш дІахьекхад, новкъостал ду. Укх тІеххьарча хана шура тІакхеташ латт, керттера специалисташ доахан доажадеча хул массаза а, хьалхагІа санна тІехбоалаш дІачу а ца увтташ. Доаханна Іунал дикагІа ду. кхоаб. ХІаьта а даьр кІезига да. Юбилейни шерара декхараш кхоачашдара, хьайбай боахаме балха овсарле лакхъяра дукха эш. Бакъда, уж халонаш юстара а йоахаш дезача цІейна дика совгІат кийчдергда тха хьайбаш лeладераша.

С. САГОВ,
Наьсарен района юртбоахама производственни управлене керттера зоотехник.

ГУРАХЬА ЯЛАТ ДІАДЕ КИЙЧЛУ

Ший ханнахьа а ца дойташ а юбилейни шерара ялат чуийца баьннаб совхоза механизатораш. Юкъера лаьрхІача 2330 гектарах хІаране тІара чуденад 20,7 центнер кІа. Иштта дика хьийкъар мукх а. Паччахьалкхенна планах 2040 тонн ялат дІадала дезача 2849 тонн дІаденнад. Гурахьа ялат дІадера хІанз уйла тІаерзаяьй механизаторашеи специалисташеи.

Деннен бийсаннеи 20 трактор я лаьтта оахаш. Царех цхьараш дийнахьа кхыдола балхаш деш я, бийсана лаьтта а оахаш. Шин сменах болх белга дика вІаштІехьадаьккхад Дзакаев ТІахІири Актулаев Іаьлеи керте латтача бригадашка. Дерригa а гурахьа дІаювча культураштa 3500 гектар лаьтта кийчде деза совхозе. Нормаш тІехкхоачашъеш а. оахам дика деш а ба механизатораш Магомадов Сайди, Алханов Амти, Висритов Хьусен, Абдулмежидов Панза, кхыбараш.

Лоацача хана гурахьа ювча культураштa боккъонца лаьтта кийчдара, йоагГІача тайпара удобренеш товсара, кхашта лерттІа кхыдола гІулакхаш дара тхоай низ кхобац оаха. Дерригa лаьтта аха мукъадьннад. Совхозе дерригa балхаш комплексах дергдолаш вІаштІехьдаьхад. Укх шера ялата-бовии цхьан шерара баьцаши, хІаьта силоса лаьрхІа хьажкІаши хиннача кхашка дІаювргья гурахьа дІаюв культураш. ХІанз сихденна деш да гурахьа дІаювргйолча культурай фу цІендара, из хила деззача кондицех хилийтара балхаш.

Гурахьа ялат дІадувча хана укх тІехьарча кхаь шера тІахьожама цосташ я совхозе болх беш. Ялат дІадувча механизаторашта новкъостал дар цар керттера декхар да. Лаьтта дика кийчдарах, лерттІа цамца даккхарах, шаьрдарах йовкъаш ца юташ дІадерах. иштта кхычарех лаьца механизаторашта дувц цар.

Гурахьа дІаюв культураш цхьоагІонца дІайийна а яьха хургболча хьувкъама лаьрхха лард йолларца юбилейни шу дездара совхоза дирекцеца цхьана ший низ кхоачар ду партийни организаце.

У. ПАШАЕВ,
Надтеречни района «Минеральный» совхоза партнома секретарь.

АХ БІАЬ ШЕРА СССР ПРОМЫШЛЕННОСТЬ ДЕГІААХАР

«Индустриализаце хьаьй вай мохк экономически гІулакхашта кхычарех тийша хІама доацаш хулга чІоагІдара, халкъа боахама дерригача доакъошта реконструкци яра, юрта боахам нердача социалистически ларда тІа баккхара хиланза яргйоаца материальни база».

(«Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу» яхача КПСС ЦК Тезисаш тІара).

Революци хилалехьара Росси, цига промышленни производство геттара дукха чугульнь йоккхий промышленни оалисаш — Петроградски, Московско-Центральни, Къулбехьен-Украински, Уральски, Бакински хиннаяле а, аграрии мохк бар. Промышленни потенциалага диллача Европе Германел, Англел, Францел тІехьа яр из, хІаьта ерригача планете индустриальни производствага диллача пхелагІча моттиге латтар.

Росси экономически гІулакхашта тІехьайиса хилар къаьстта чІоагІа холуш дар электрификаце даькъе. Цига дунен тІа бархІлагІа моттиг лоацар цо — США-л, Германел, Англел, Канадайл, Италел, Францел, Норвегел тІехьагІа.

Советски Іаьдала паччахьа Россегара тІехьаленна кхаьчар лардера дена ёха промышленность яр. Из дар хьалхарча дунен тІемах, кхыча мехкий тІема интервенцех, граждански тІемах хьахинпар. Йоккхача промышленноста продукци 1920 шера ворхІазза кІезигагІа яр 1913 шерарчул, хІаьта лоаладеш хинна болат — пхе процентал кІезигагІа.

Промышленни производствага диллача хІанз Европе хьалхара моттиги дунен тІа шоллагІа моттиги лоац Советски Союзо. 1913 шераца нийсйича промышленноста продукци 66-зза дукхагІа хиннай. Лоаладеш дола болат 1913 шерарчул 22,5-зза дукхагІа хиннад, кІор — 20-зза, мехкдаьтта — 26-зза да, электроэнерги — 267-зза, хьаю минеральни удобренеш — 402-зза, арахецаш йола металл теда станокаш — 109-зза дукхагІа. Дуккха хьаеш да йІаьххача хана шерра леладу телевизораш, холодильникаш, радиоприемникаш, мотоциклаш, барзкъаш дутта машинаш санна дола товараш. Цахаддаш шеръеш я дукхача наха лаьрхІа легковой автомобилаш хьаю производство.

Магистральни тепловозаши электровозаши, торактораш, цемент, кокс, вІашагІйоахка аьшкабетонни конструкцеши херхах чакхъяьхача материалий доакъоши, зипаш, дулха даьтта, шекар-песок (дай-мехкарча бедалах) хьадарга, аьшка рудан кІори даккхарга диллача дунен тІа хьалхарча моттиге латт СССР.

XX-гІа бІаьшере адамлен истореа юкъеяхай массанахьа а электрификаци чакхйоала зама а хинна. Электрически энерге торо еннай халкъа боахама дерригa доакъош — промышленность, транспорт, гІишлошъер юртбоахама производство цІаккха а ца кхийлача тайпара чІоагІа дегІакхувлара. Советски Іаьдал даьннача хьалхарча шерашка хьахилар цІи хеза В. И. Ленина формула: «Коммунизм — из да Советски Іаьдали берригача мехка электрификаци ярий цхьана».

Цу хана денз а вай деношка кхаччалца а социалистически общества лоархІамегІара экономически декхар долаш хила а хиннад, долаш а дус Советски Союза электрификаци елга. Укх тІеххьарча шовзткъа-шовзткъе пхе шера массанахьа а хьалъэттай тепловойи гидравлически, хІаьта укх тІеххьарча шерашка атомни а электростанцеш. Социалистически электрификаце хьалхарчуи ткъоалагІча шерашка Ленинграда юххе хьалъяьча Волховски ГЭС-а низ 64 эзар киловатт бар, дунен тІа эггара йоккхагІа йолча Ангара тІарча Братски гидроэлектростанце низ 4,5 миллион киловатт совгІа ба, хІаьта хьалъяь йоалаш латтача Красноярски ГЭС-а низ 6 миллион киловатт хургба. Укхаза оттаергья хІаране 500 эзар киловатт низ бола турбогенераторaш. ХІанз бархІ бІаь эзар а миллион а киловатт низ бола турбогенераторaш хьае лерхІаш ба советски конструктораш.

1966 шера СССР-е яьккха электроэнерги 545 миллиард киловатт-сахьат яр 1916 шера яьккха хиннача 26 миллиард киловатт-сахьатаца нийсйича.

Сийлахь-боккха Дай-мехка тІом болабалале хьалхагІа тІагІолла дІайолхача электросетий дІоахал 20,2 эзар километр дар СССР-е. Электросетий дІоахал хІанзле а 300 эзар километрал тІех да. Электропередачаш ерригача городашкеи болхлой поселкашкеи, заводашка а фабрикашка а яха ца Іеш, юрташка а йолх. Юрта боахама ерригa энергетически мощносташ 1966 шера 10-зза тІехьъьлар революци ялалехьа хиннарел.

Нагахьа санна 1920 шера Россе ваьхача цхьан сагага дІайодаш хинна электроэнерги йиъ киловат сахьатал кІезигагІа хинналe, 1965 шера 2200 киловатт-сахьатага кхоачаш дукхагІа хиннай.

Советски Союза электроэнергетически база — дунен тІа эггара хьалха латтачарех цаІ. Цун низ 1966 шера 125 миллион киловатт бар 1913 шера хиннача 1,1 миллион киловаттаца нийсбича.

Помещечье-капиталистически Россе хиннадац турбостроени, автомобилестроени, тракторостроени, самолетостроени, радиотехнически промышленность санна дола индустре доакъош.

Революци хилалехьарча Россе машиностроительни индустри мадарра аьлча, дІайолалуш мара яцар. Промышленни продукцена юкъе машиностроене лоацаш хинна дакъа 6 процент мара дацар 1913 шера. Россе дегІаена машиностроительни приборостроительни промышленность ца хилар аьттув болаш дар шоай капиталаш промышленни производствага дІаухийташ хиннача кхыча мехкий монополешта. Акхача хьисапе довхар цар мехка Іалама рузкъаш, эггара хьалхарча аргІанна кхерай кІор, аьшка руда, марганец, мехкдаьтта доалла моттигаш. Шоашта доккхий пайдаш а деш дай-мехкарчеи кхыча мехкарчеи капиталисташа Малхбузенах тийша йисаяр российски экономика.

Советски Іаьдал латтача шерашка машиностроенеи металлообработкаи продукци, эггара хьалха металлургически топливни индустрена оборудовани хьаер, турбостроени, станкостроени, тракторостроени, автомобильни промышленность санна дола цун доакъош 1913 шераца нийсдича 538-зза дакхденнад. Лаьттан тІа, лаьттак кІал, хи тІа, космосе эшаш йола пхьаккха машин е механизм яц СССР машиностроительни предприятешка хьае йиш йоацаш.

ХІанзара советски машиностроени уж да 100 совгІа специализированни дакъеи производствои. «СССР-е хьаяьй» аьнна марка тІалатта машинаш, механизмаш, прибораш йова ерригача континенташка. Советски машинашта, станокашта дошо медалаш еннай Нью-Йорке, Париже, Брюсселе хиннача дерриглунен выставкашка а хІаьта иштта дунен тІарча дуккхача мехкашка хиннача промышленни выставкашка а.

БІарчча хьайицача Советски Союза машиностроене дунен тІа шоллагІа моттиг лоац.

Яков УШЕРЕНКО.
АПН комментатор.

БОЛГАРИ. Советски Союза новкъосталца хьалъяь «Медет» яха руда доаккхен обогатительни комбинат республике хинна а ца Іеш Европе а йоккхагІчарех я. Комбинат хьалъяь яьлча цо хІара шера чакхдоаккхаргда 8 миллион тонн руда.

БТА—ТАСС сурт.

УРХАЛЕНГАХЬА...

Массехк минут хьалха йоккха цех еxаш хиннача механизмаша даь тата цхьан юкъа сецадар. (Делкъийна салоІаш бар болхлой. Цу хагна со нийсвелар цу цеха цІеча уголоке. ТоЪал пах бар цига. Цхьабараш керда газеташ, журналаш дешаш багІар, вожаш шахматех, шашкаех ловзаш, салоІаш бар. Царна юкъе яр Аймани а. Доккхача кора юхе латтача гІанда тІа ягІача юкъерча дегІарча кхалсага герга юхь сийрдайоахар корагІа чухьежача малхо. Бакъда, ший бе доалла книжка дешаш, цунца сакъердалуш ягІача Аймане зецар маьлха зІанараш, е дийллача корагІа чудоагІа хоза фо, ерригa а уйла книжка тІа яр цун. Вешта да а дар Аймане дешар чулоацам боккха болаши сакъердамеи книжка — сийлахь - воккхача яздархочун Николай Островске «Мишта чІоагІлура болат» яха роман.

Боккха хьехам ба укх книжка лур, — аьлар Аймане. МоллагІа хІама хьалхашка отте а халонех ца кхераш из кхоачашдеш хилара тІахьех укхо. ХІаьта «Урхе ца яьккхача мухале а хилац» яхаш ма дий вай халкъа кица. Из къамаьл даьчул тІехьагІа пхьареах доаллача сахьата тІа а хьежа, — перерыв а чакхъяьннай — аьнна ший цехагахьа дІайолаелар Абазаева...

Тайп-тайпара нийслу сага вахар. Ханна зІамига яр Аймани хьамсарча наьнах къаьстача хана. Ший кхо шу даьлча денз бера дега гІозле. ЙІовхале йолча наьнах къаьстай из 1944 шера денз. ХІаьта нана дІаяьнна дукха ха ялале бена кхаьчар цхьаькха бала — ханал хьалха тІаенача Іоажало дІаваьккхар Айманегара да а. Да-нана доацаш висар Аймане воккхагІа вола воша Сайдали а. Цу хана Джамбульски областе цхьан совхозе бахар уж. Бакъда да-нана доацаш бисабале а парех бой хилаизар. Ше ханна зІамига вале а Сайдали балха вахар совхозе. ВорхІ шу даьнна йиша школе деша яхийтар. Бакъда аттам-м дацар цІен да хинна дІаэттача Сайдалена болх бе, цІагІа эшачунга хьажа. ХІаьта а Аймани мецахьога ца йитара шийна могар доацо. Из гора зІамигтача Айманена, вешийна гІо де гІертар. ше дешара чуеча хий дахьар, жув хьекха кийчдора цІа....

ДІаухар шераш. 1955 шера ше балха яххал йоккха еце а школера вахар къахьегамца хувц Аймане. Из балха йода шоаш баьхача шекара свекла кхееча совхоза хьайбаш леладеча ферме. Атта дацар хьалхарча хана яхаш дувц, Абазаевас. Сабелгало йоаллаш мерзача набарах яьле гІатта езаш хулар. Доахан детта эттача кулгаш кІаьдлора, со зІамига хеташ ладувгІацар хьайбаша а. Из болх дІа а кхесса фермера дІаяхача фудар-хьогІ? яха уйлаш йоссар керта чу. ХІаьта а дІа-м кхоссанзар аз из. Фермерча новкъосташа гІо деш хиларах дарий а хац, е къахьегам безаш хилар дарий а хац, безабелар сона доярка болх.

Иштта нийсденнад Аймане къахьегама наькъа тІа йоалилга. ХІанз гаьна тІехьайисай уж халонаш. ХІаьта къахьегамга даьнна цун кулгаш кІаьд ца луш болх беш хьадоагІа. Диъ шера цу совхозе болх беш хьалха латташ хиннай из. ХІаьта ше яьча юрта — доаркалла болх баьчул тІехьагІа Грозне яха я езаш нийсделар Аймане. Цу хана укхазарча культпросветучилище дешаш вар цІен-да. Городе хьаена дукха ха ялале из балха йоа Грозненски аьшкабетонни конструкцей хІамаш арахецача заводе.

Йоккха предприяти, цун цехаш екаеш механизмаша ду таташ, укхаза арахеца промышленни гІишлошта йІаьхий балкаш, плиташ, йоаца балха говзал, чоалхане сурт дар хьалхарча дийнахьа Айманена хьалхашка эттар. Цул хьалха цехе болх баь йоаца къона кхалсаг шек яр.

Булургбий-теш сога е болх? — Укхаза вІашагІъехкара-м чоалханера арматура ма йий, — яхаш уйлаш йора Абазаевас. шоллагІча цехе арматура вІашагІйоллаш боахкачаргахьа хьежаш. Цун дагардар кхетадича санна — шек ма яла хьо тха доттагІа кастта хургья хьох а арматурщица, — йоахар цеха мастера.

Хьинари низи кхо ца деш къахьега йолаелар Аймани арматурщика говзал Іомаяра. ХІаьта цунна гІо деш бар цехера говзанчаш. новкъостий. МоллагІа хІама ше ца кхетадича хьаккхашта дІахоаттар хургйолча арматурщицас. Ше каралаьца болх цІечеи тешамеи кхоачашбеш хьаенача цу хьинар долча кхалсаго чІоагІа къахьег. массехк бутт балале цох арматурщик хул, хьалха латтаьий мугІаре йоал. Кердача производстве баьккха хьалхара толам бар из.

Ялх шу мара дац Абазаевас укхаза болх бу. Цу юкъа гаьнна дІахьалха баьккхаб гІа. Эзар совгІа болхло чувоагІача йоккхача заводе дІахезай цун цІи. Аймане сийлу новкъосташа, завода кулгалхоша. Йоккха опыт йола арматурщик хинна Іац хІанз Аймани. Цу цехе эггара хьалхарчарца коммунистически къахьегама ударник яха сийлола цІе еннай цунна. Произодстве болх бойя а, цІагІара гІулакхаш кхоачашдойя а юстара дитадац цо дешар. Кагирхой сайрийнарча школе дешаш йистеяьккхай бархІ класс, дІахо а деша уйла йолаш я.

— Са вахаре дукха ихад дицлургдоаца шераш, — йоах Аймане. ХІаьта а къаьстта хьамсара дар сона 1965 шу. Цу шера кхоачашхилар сона дуккхача хана денз дагалаьттар — заводерча коммунисташа цхьа барт болаш дІайийцар со Ленински парте членалла.

Завода коммунистий, ерригача коллектива. А. Абазаевах бенна тешам боккха ба. Из хержай гІишлошъерий обкома союза пленумеи облсовпрофа президиумеи членалла, парте Заводской райкомеи завода партбюрои член я. ТІаккха дец из доккха ираз. — Тха коллективо хІанз Октябра сийна кийчду совгІаташ доккхий да. — йоах Аймане. ВорхІ бетта план тІехкхоачашъяьй заводо. ХІаьта тха предприяте арахецача ерригача аьшкабетонни хІамаех ахаш гаргга тха цехо лу гІишлошъерашта. Советий Іаьдала ах бІаь шу дузача укх юбилейни шера 38000 кубометр аьшкабетонни хІамаш арахецаргья цехо.

Ханна йоккха яц Аймани. Ткъаь ялх шу мара дац цун. Бакъда ший яхарах ах ха къахьегама дІаденна йолча нохчий кхалсаго вай обществе ший вахара моттиг лехай. Бе боагГІаш бола мах баьб цун хьаьналча къахьегамах — массехк Сийлен грамота, ахчан совгІаташ тийннад, баркалаш кхайкадаьд. Цу совгІаташа шийгара кхы а дукхагІа дІадехалга кхетадеш дІаккхуь по юбилейни вахта. бІубенна гІа боах урхален лакхаленашка ялара.

Ю. КУРСКИЕВ.

ПЛЕМЕННОЙ БОЛХИ БОАХАМИЙ ЭКОНОМИКЕИ

Хьайбай продукташ дукхагІа яхара пхе шера плано оттаяь заданеш кхоачашъе еза, эггара хьалха, доаханеи коа тІарча оалхазарийи продуктивность уж дикагІа кхабарцеи леладарцеи лакхъяра, доахана фу тоаддара, дІахо дикагІа хургдолаш хьайбаш кхедара наькъаца.

Укх тІеххьарча шерашка цу даькъе кІезиг дукха болх баьб вай республике, цо йиш хилийтар хьайбай боахама доакъош леладара интенсивность кІезиг-дукха лакхъе.

Цхьабакъда, хІанзалца вай даьр геттара кІезига да, цудухьа, дуккхача колхозийи совхозийи хьайбай боахам тІехьабисарех цхьа дакъа а доккхий зенаш деш а ба.

Цу тайпара во гІулакхаш довзара массехк цифр йоалайича кхоачам ба республика совхозаша хьалхарча ах шера баьча балха результатий хьакъехьа.

Цхьа центнер шура яккхарга 17 соми 77 кепиги дахар, планах 15 сом мара дахийта бокъо йоацача метте, доаханна совнагІа цхьа центнер дулха тІакхетийтарга. ДІабаха мах 199 соми 59 кепиги хилар, планах 85 соми 89 кепиги долча метте, хІаьта хьакхарчашта иззал дулх тІакхетийтарга планах дахийта дезача 80 соман 37 кепиган меттел 197 соми 01 кепиги дахийтар.

Хьайбай боахам лелабара юкъерча керттерча кхоачамбоацарех цаІ да доахана Іулаца беча племенной балха боарам лоха хилар, хІаьта цхьацца йолча хана се доахан кхоабача племенной гІулакх леладарах вІалла дош ца хетар.

Дуккхача боахамий практически опыто хьахьокх, хьайбай боахам рентабельно лелабара экономика племенной балха боарамца айхха ювзаенна хилар. Эггара къаьгагІа из хьахьокхаш дола масал — племенной жа леладу «Шелковский» совхоз. Йаьххача хана цахаддаши кІоарггеи племенной болх бар бахьан долаш цига же продуктивность чІоагІа лакхъяьй, укх массехк шера вІаштта тешаме, рентабельни боахам болаш хьайоагІа совхоз.

Нагахьа санна племенной жа лeладеча «Шелковский» совхозе 30 эзар же продукцена реализаци яь 1966 шера 642,1 эзар сом ийцадале «Терский» совхозерча 50 эзар совгІча же продукцена реализаци ярах 157,8 эзар сом мара ийцадац. «Шелковский» совхозо цхьан центнерах 393 соми 82 кепиги долаш дехкад тха, хІаьта «Терский» совхозо 334 соми 06 кепиги долаш. Цхьа центнер тха даккхара рентабельноста боарам племенной жа леладеча совхозе 72 процент ба, хІаьта «Терский» совхозе — 40,7 процент.

Племенной гІулакх тоадеши доахана продуктивность лакхъеши даим болх бу Шаьла района «Южный» совхозе. Цига къаьстта чІоагІа уйла тІаухийт шинараш хьахаржараи хьалкхедараи, духхьашха дехка шинараш дика деттарца шура алсамъяккхара. Дика дийттача духхьашха дахкаьча шинаро деннен бийсаннен пунт совгІа шура лу.

1966 шера «Южный» совхозе хІара Іаттагара деннен бийсаннен юкъера лаьрхІача яьккха шура 2.254 килограмм хилар, хІаьта района кхыча совхозашка 1.600 килограммага а кхачанзар из. Укх шера хьалхарча 6 бетта «Южный» яхача совхозе цхьа центнер шурий яккхарга 15 соми 30 кепиги мара даханзар, хІаьта лоаллаха ядача совхозашка 19 сом дахар.

Шура лу доахан рентабельно леладу цахаддаш племенной болх беча № 1 йолча шурий совхозо, 1-ча Мая цІерагІча Грозненски колхозо, Сунженски кхычеи районий дуккхача колхозаша.

ТолашагІа дола доахан кхедар, мах кІезигагІа а болаш продукци дукхагІа тергйолча доахана Іулаш вІашагІдеттар — вай керттера декхар — бакъдар аьлча, цхьан шера кхоачашдулаш дац. Доакъарий база чІоагІъярца, берригача хьайбай боахаме культура лакхъярца, учет нийса вІаштІехьъяккхарца, специалистий, зоотехникий, кхыча хьайбаш леладерий кадраш хувца ца ялийтарца айхха бувзабенна ба из чоалхане болх.

МалагІча оагІорахьеи малагІча методашцеи лелабе беза вай племенной болх республика колхозашкеи совхозашкеи толашагІа дола доахан кхедара процесс сихъяра?

Цу дешашта хетаяь яр колхозий, совхозий, паччахьалкхен станцей племенной балха дукхача специалисташа дакъа а лоацаш дукха ха йоацаш хинна племенной балха республикански совета заседани.

Эггара чІоагІагІа латт шурийна толашагІа дола доахан кхедара дешаш. 1970 шерале паччахьалкхенга 90 эзар тонн шура йохка езаш я республика колхозаши совхозаши, вешта аьлча кийчъеш йола шура кхаь шера 18 эзар тонн дукхагІа хила еза. Из чоалхане декхар да, хІаьта из кхоачашде хІанззе а денз дІадодаде а деза.

Кийчъяьча мероприятеша лаьрхІад доахана продуктивность лакхъяра наькъаца шура дукхагІа яха. Цу хана къаьстта уйла тІайохийт духхьашха дехкача шинарай шура алсамъяккхара. ЧІоагІа терко ю Іулашта юкъера детта доахан дукхагІа хилийтара, доккхийча доахана когаметта дІаоттаргдола Іаьсий нийса кийчдара, доахана фуи тайпен тоадара.

Шура дукхагІа луш дола доахан сихача методашца хьалкхедара схема укх тайпара я. Цкъа-дале, лаьрххІе хьахорж дикагІа йолча бІугІашта даь шинаргаш. Шурийна кхедаш долла ткъо ди даьнна Іаьсий къаьстача фермашка вІашагІа а теха, ялх бутт баллалца цига кхоаб, 300—400 граммал кІезигагІа йоацаш цІенача шурий, 600—800 грамм чакхъяьккхача шурий, 120 грамм концентратий юкъе а йолаш долча доакъарий доккхагІа долча боарамашца. Шинаргий вож группа 6 беттагара 12 беттага кхаччалца кхоаб.

Цу группа хьакъехьа къаьстта дувца деза, хІана аьлча хьайбай боахамера дІахо ерригa халонаш цигара дІайолалу. Нагахьа санна духхьал цхьа шинаргаш кхедеш йола специализированни ферма боахаме еце, шурийна кхедеш дола 6—12 бутт баьнна шинаргаш кхы башха терко йоалаш вокх Іулашта юкъе хул. Царна тоъал дика доакъараш телац, цкъаза тхов-кІийле а хилац царна тІа. Цу тайпарча хьалашка шинаргаш хийцца дегІаахац, 12 бутт баьннача хана эзача 130—140 килограмм деза хул уж, хІаьта 18 бутт боалаш 200 килограммал дезагІа хилац. ГІулакх цу тайпара вІаштІехьдаьккха хилча, племенной балхах хІама хилац, хІана аьлча дегІа эсала дисача шинаргах дика етт булургбац. Цу тайпара шинараши детта доахани брак деш долча боахамашта доккхий зенаш хул, хІаьта кулгалхойи специалистийи кхыметтел шоай а сакхув уж зенаш шоаш племенной болх теркал ца бар бахьан долаш хинна хиларах.

Духхьашха лахкаь шинараш чІоагІагІа кхоаб цар шура мел совйоахар духьа, юххьанца луча шурийга хьежжа хьахорж шинараш. Іулаца юхедут шурийна дикагІа доала доахан, хІаьта шура кІезига луш дараш брак а дийя дулха дІачулу.

Цу тайпарча системо йиш хулийт шура дукхагІа луча доахана дикал сихха тоае а къаленна, шура кІезига луш долча доаханна меттел хьаьнагІа йола шура дукхагІа луши кхы дола пайдане гІулакхаш доахкаши дола доахан дІаоттаде.

Дуккхаза а нийслу къонача Іатто ший нанас луш хиннар миссел шура ца луш. Цудухьа бокъонца луш йолча шурийга хьежжа шинараш хьахаржар шурийна дикагІа дола доахан вІашагІтохара эггара нийсагІа йола метод я. ХьалхагІа хиннараш моргаш долча доакъарашца шура дукхагІа яха йиш я вайга. Цу цхьан ханна лохлу шура а бежана дулх а даккхарга дІабода мах. Шура луш дола доахан цу системах хьалкхедар геттара боккха экономически лоархІам болаш да.

Дика вІаштІехьъяьккха племенной балха система шура луча доахана юкъе чакхъяккхара мел эша хьалаш долаш да хІанз.

1966 шера республикерча 49 боахаме хоржаш къоастадаьд доахан. Къоастадаьча доахана спискаш оттаяьй фу дикагІа дараш шоаш хилийтар духьа.

«Автуринский» совхозе, масала, къаьстта группа яьй дикача фух долча доахана. Доахан хоржаш гучадаьннараштa яьча анализо хьахьокх вай балха юкъера цІенхаштта гІалаташ. Хержача 55.294 бежанах 22103 бежан, е 40 процент классни доацаш хиннад, хІаьта 1—2-ча классах дола доахан 44 процент мара хилаьизар. Цун маІан да республика дукхагІа долча боахамашка детта доахани шинаргаши во кхоабаш хилар.

ХІара боахама хьалашка хьежжа оттае езаш йолча племенной балха лаькъерча мероприятей система йиза кхоачашъяро йиш хулийтаргья вай республикерча хьайбай фу сихагІа тоалаь даккха а хьайбай боахамах лакха рентабельность йола юрта боахама дакъа де а.

Г. ПЕТРОСОВ,
зоотехник.

ШЕРРА ГІА БОАХАШ БА МЕХКДАЬТТАХОЙ

«Сунжанефть» НПУ мехкдаьттахоша толамца кхоачашду Октябра 50 шу дузача денна хеталаь тІайица декхараш. ВорхІ бетта мехкдаьтта даккхара план 100,7 процент кхоачашъяьй, газ—1049 процент, продукцена реализаци яра план 102,1 процент.

Паччахьалкхен план кхоачашъеча хьалха латт №1 йола коммунистически къахьегама бригада коллектив. Дика толамаш даьхад мастер Калзаев Ибрагим Арсентьевич керте латтача Заманкульски бригада коллективо а. Хьинаре къахьегарца белгалбаьннаб укхаза мехкдаьтта тохка оператор А. Полонкоев, КИП-а слесарь И. Скачко, мехкдаьтта дІаухийтача операторалла болх бу Суходолов А, дуккха кхыбараш.

Мехкдаьтта промыслай цехашка дІахьу кхомбеши хьурматдеши болх бара дола хьажар.

С. БЫКАДАРОВ,
«Сунжанефть» НПУ планови отдела начальник.

Дуьненахь хилларг (?)

ВАЙ ДОТТАГIИЙ БОЛЧА

ДРВ

ХАНОЙ. Вьетнама Демократически Республика Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизар дезде кийчлу. Из цIей дездара кийчо еча комитета заседани хилар Ханое. Цун балха юкъе дакъа лоацаш хилар мехка партийнин общественнин организацей викалаш. ДРВ бахача наха юкъе марксизм-ленинизм Iомаеш, Октябрьски революце опыт Iомаеш, Советски Союзацеи кхыча вежарашха долча социалистически мехкашцеи, коммунистически болхлойн партешца чIоагIагIа кхотадалара тIехьа беш болча балха лоархIам хилар белгалдаьккхар. Иштта дийцар Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара даха мадоагIара накъадахара производственни, тIема яхь парте членашта, эскара бIухошта, берригача бахача наха юкъе дегIайоалаяра дош а.

ВЕНГРИ

БУДАПЕШТ. Кечкемет яхача венгерски городе В. И. Ленина памятник догIаргда. Ильича скульптура е аьнна скульптор Жигмонду Кишфалуди—Штроблю хьийхав Кечкемета городской Совето.

Революце баьччана памятник оттадергда нах бахача кердача районе В. И. Ленина цIерагIча майдане.

ЮГОСЛАВИ

БЕЛГРАД. «ТУ-134» яха советски пассажирски самолет белградски аэродроме Iоессай. Москвера Белграде кхаччалца бола никъ 2 сахьатан 35 минутан бир самолето.

ПОЛЬША

ВАРШАВА. Кемай экспорта хьакъехьа Польша дунен тIа пхелагIа моттиг яьккхар, Франци, Дани, Нидерландаш санна йола эгтара йоккхагIа экспортераш тIехьа а юташ. Польски кемаш нийдеш йола традиционни эцархо а хинна дIаэттай Советски Союз. Польшера йоагIача ерригача советски импорта 14 процент совгIа дIалоац кемаша.

ЧЕХОСЛОВАКИ

ПРАГА. Малхбузерча Чехе Устипа — Лабе яхача города юкхе керда сунт хьалъяра 30 гектар совгIа лаьтта къоастадаьд. Ховш мадарра, цу районе хий тоъац. 70 метр лакха йолча сунто йиш хулийтаргья хий сеца латта йоккха моттиг хьае. 1974 шера елла яргйолча йоккхача сунтага дIадохийташ да 75 миллион крон ахча.

ФРАНЦИ. Тулузерча аэродроме тохкамаш даьд телхача хана, белггала аьлча шасси вIаштIехьйоацаш хилча самолеташ Iохувшийта лаьрхIа болча къаьстта ший тайпарча, чопах баьча «кIувса». Чоп бувла веществои хийи вIашагIа а эдаь хьабаь 1.500 метр бIаьха, 10 метр шера, 5 сантиметр сома «кIувс» 10 минута Iобилла баккха йиш я самолет Iоховча оаса тIа.

АФП—ТАСС сурт.

ГIИШЛОШЪЕРАШТА НОВКЪОСТАЛ ЭШ

Коммунистически къахьегама коллектива цIи лелае бокъо яккхара къовсам лоаттабеча Ермоловски коа тIарча оалхазарий совхоза Плакенн Степана кулгалдеча гIишлошъеча бригада коллективо укх шера хьалбаь а баьккха, эксплуатаце дIабенчаб 8 эзар коа тIарча оалхазара лаьрхIа, деррига балхаш механизмашца дергдолаш кийчбаь гIирс. ХIанз хьалбеш латт иззамо бола ши гIирс кхы а. Механически оборудованена: доакъар декхаргашта, хиймелоргашта, бIенашта, кхо дIадоахача транспортерашта монтаж елга доладенная цар чу.

Коа гIара оалхазараш леладу къаьна гIирсаш эрга а даьха, кердадарий тайпара хургдолаш кийчдеш йоал укхаза бригадир А. Тамерзаев вола комсомольско-кагирхой бригада. Цу бригада членаш гIишлошъяра балхаш де болабенна дукха ха еце а шоаш ду балхаш опыт йолча биззача специалисташа дерел вогIа доацаш ду цар. Белгалбаьнна дика болх беш ба мочтажникаш Исаев Ахьмад, Ахматов Шамсуддин, Цицкашев Ахьмад, кхыбараш. Царел тIехьабусаш бац плотникаш Солсаев Iабдул, Исмаилов Махьмад, Иноземцев Михаил, кхыбараш.

ГIишлошъераша хьалъеш латт 3200 тонн ялат лоаттаде лаьрхIа боккъала а башха механизированни склад. Дика совгIат лу цар куларшашта а — баь боалаш латт школана дIатIабу гIирс. ХIанз цига чухчахьара балхаш деш а латт, из гIирс кастта эксплуатаце дIалургболаш а ба. ТIаккха кулариицаш шоай итт шера деша школа а йолаш хургба.

Пул совгIа, коа тIарча оалхазарий совхоза ерригa территори чу а ерзаеш, хьалъеш латт еттача кирпишкий карт. ХьалъергIолаш я фуаш лоаттаду склад а.

Цу массанахьа а башха дика къахьег гIишлошъераша. Царна юкъе къаьстта а белгалбувлаш ба коммунистически къахьегама ударникаш бола каменщикаш Хамзаев Сайд-Хьамзат, Вахаев Юназ, Гериханов Салауди, Керимов Замбек, Калаев Лаьча, тайп-тайпара балхаш ду Шовхалова Базант, Юсупова Нана, Бекиева Хамсат, кхыбараш. Цар хIара денна 1,5-зза тIеххкоачашъю нормаш.

Цхьабакъда, шоаш гIишлой материалашца Iалашбар во вIаштIехьдаьккха хилара, балхашта механизаци елга вIалла хьоахадеш а ца хиллара леткъаш ба гIишлошъераш. Юбилейни шера тIайцца декхараш спйленна кхоачашдара из новкъадалара кхераш ба уж. Цудухьа цу гIулакха шоашта новкъостал дeлга а лех цар.

Я. ЦУЕВ.

ФАРТА БЕРДА ЙИСТЕ

Хьанна йовзац вай республикера Дарьяла, Оаргана, Эса, Хулхулау яхача хицара яраш санна йола Iаламо хозъяь чIожеш. Цхьабакъда, ший тайпарча хозалга диллача царел эшашагIа яле тамаш я Фарта яхача хин чIоже а. Кхыметтел шаьрача арен тIа даьннача хана а иштта чIоагIа тата ду хургда Фарто поамех къаьстта эгIаздахарах. Цхьабакъда, цунна хац, итташ бIаьш шераш хьалхагIа цо шийна хьарсам даьккха из йоккха шаьра аре шемел хозъяьй. ХIаьта Мунчаев Махьмада Рауфа кулгалдеча археологически отряда эггара хьамсарагIеи кхоачарагIеи дола хий а хинна дIаэттад Фарта. Цар хьоашал тоссаденнад итт шу хьалхагIа денз, цигга, Фартан аьрда оагIорахьарча берда йисте, Ачхой-Мартана района чуйоагIача Буматара гаьна йоаццаш, чаьтараш а теха, геологаша лагерь йиллача хана. Цу хана хацар Бумата а Веселый яхача хуторе а бахача наха шоаш баха моттиг исторически лоархIам бола моттиг хургIий. ХIаьта из, белггала, иштта нийсделар.

Кавказ тохкарий уйла итташ шераш хьалхагIа денз тIаозаш хиннад цу юрташта гонахьара лакха-боарзаш. 1958 шера исторически Iилмай кандидата Мунчаев Махьмада Рауфа цу шоай тайпарча боарзашта археологически тохкам бе болабалцца йолча хана цхьаннена а хайнадац царна чухьа мел йоккхий къайленаш йоахк. АргIерча вахара 300 ди дIадаьннад хIанз, цхьабакъда, хIанзчул тIехьагIа кхы хургьяц боарзий къайленаш. Боарз хьаоххача хана кораяьча ерригача археологически материала анализ а яь, Р. М. Мунчаева гучадаьккхад уж кхашаш 4000 шу гаргга ха хьалхагIа баьхача вайнахьа юххьанцарча даьша, археологаша яхачох, Майкопски культура лелаяьраша даь хилар. Цу хана цар байна нах дIабохкара Iаьдал укх тайпара ший бешхалонаш йолаш хиннад: байна нах дIабувхкаш хиннаб доккха дIаьха дит сальна каш а даьккхе, чугIолла гобаьккха калина яха буц а йилле, кийлен тIа жагIа а тассе, хIаьта оагIош цкъаза бIоагIий а уттадеш чIоагIдаьд. Каша Iочувуллача хана хьагерг а вийя, оагIора, корта къулбехьенгахьа а болаш вуллаш хиннав. Веннача сагаца дIайохкаш хиннай цо пеляяь пхьегIаш, бронзови оатхалаш, кхыйола хIамаш. ТIаккха каш тIа пакха боарз беш хиннаб.

Историкашта гучадаьннад вай зама хьайолаялале хьалхагIа шоллагIча эзарлен шерашка металл леладеши металл доаккхаши йолча моттигех Кавказ кхыметтел Малхбоален Европе а керттера хинна хилар. Ховш да, вай замал хьалхагIара шоллагIа эзар шераш юкъекхаччалца йолча хана Iаьржача форда къилбаседенгахьеи Поволжьеи яьхача племенашта металл лоаттадаьр Къилбаседа Кавказ хинна хилар. Цу хьоашал тIа гIолла чIоагIлуш хьадаьхкад Къилбаседа Кавказеи къилбаседехьарча шаьрача аренашкеи баьхача наха юкъера гIулакхаш. Бронза замалахьарча Бамутски боарзашта кIалхара 200 совгIа каш аьхкад таханенга кхачалехьа В. М. Мунчаева. Цар бокъо лу вай зама хьайолаялале хьалхагIара III-ча эзарлен шераш чакхдоалача хана дена II-ча эзарлен шерашка кхаччалца цу моттиге баьхача наьха вахар довза.

Соакха аьхки цхьан хана Фарта яха хий ихача хьарсама аьрда оагIорахьа цигарча бераша гучаьккхар цхьан хана нах баьха моттиг. Хьаьькхачул тIехьагIа цигара лоархIаме материал корайир, белггала аьлча, кара хьаьча топпара хIамай — йоккхийча сурилгий, тайп-тайпарча кхабилгий гаргаш. Лаьттанца болх беш а хьайбаш леладеш а хиннаб цу хана баьха нах. Цунна тешал ду укхазара корайоагIача хьайбай Iаьаьмате дукхача тIеххкаша а кхерах яьча ялат оатаргаша а. Цига хиннаб металл лоала а деш, цунах оатхалаш еш бола говзанчаш а. Отряда кораяьй лоала а деш марсаши Iадсаькха тIаьска юхьедагIа гебагIаши хьаду кеп. Из тайпа хIама хIанзалца кораяьц ерригача Къилбаседа-Малхбоален Кавказе.

Тохкамаш дIахо даро йиш хулийтаргья цу хана укх моттигашка баьхача наьха фуний, вешта аьлча вай зама хьайолаялале хьалхагIарча 1-ча эзарлен шераш долалуча юххье баьхача вайнахьа юххьанцарча дай культура а боахам а кIоаргагIа Iомаде.

Ширача заман цу тайпара памятник кхы доацаш ца хила а мег массача Фартан берда йистошка. Лоамашта юхерча цу моттигашка дIахо даьча тохкамаша кхы а тамашийнагIа дола яхача заман памятникаш гучадахарга дог доахаш хургда вай.

М. БАГАЕВ, археолог.

РАДИОРЕДАКЦЕЙ ОПЫТ ЮВЦАШ

Вай республика районашка, хIаьта иштта цхьайолча предприятешка, дешара заведенешка, организацешка вIашагIъехка штатни а общественни а радиоредакцеш я. Шоай радиопередачашца цар дуьц производственни коллективай вахарах, къахьегама новаторех, Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара накъаболхаш социалистически яхь а йоаржаь цар доахача доккхийча къахьегама толамех. Цар новкъостал ду тIайца юбилейни декхараш кхоачашде къахьегамхой оарцагIбаха.

Радиогазетий редакцей опыт дIа-юха эцара а царна хьалхашка латта аргIанара декхараш белгалдара а хетаь яр КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдело республика министрий Советарча радиовещанеи телевидении комитетаца цхьана политически дешара цIагIа яь радиоредакцей редакторий, редколлегей члений, корреспондентий-организаторий совещани. Цига доклад йир радиокомитета председатела нов. Лагутина. Цул тIехьагIа шоай балха опыт ювцаш къамаьлаш дир Грозненски химически комбинатерча радиогазета редактора нов. Железняка, Шаьла районерча радио корреспондента-организатора нов. Магомедова, Сунженски районерча радио корреспондента-организатора нов. Дымченко, Грозненски крекинг-заводерча общественни радиогазета редколлеге члена нов. Гумницкаяс, Грозненски районерча радио корреспондента-организатора нов. Осмаева, кхычар.

Совещане иштта къамаьл дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома кепайоазон, радио, телевидене сектора заведующе нов. Боровика.

С. СУЛТАНОВ.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

НАЛОГАШ ТIАТОХИЛГА ДЕХ ПРЕЗИДЕНТА ДЖОНСОНА

Ший халкъа цхьатарра кIома ши полюла луш йола послани яхьийтай президента Джонсона конгрессага. Цо дийхар бахача нахагара йоаха подоходни налог «ханна» итт процент тIатохилга, цу цхьан ханна хоам бир цо, Къулбехьен Вьетнаме кхы тIа а 45 эзарнел кIезигагIа воацаш американски салте вахийта аьнна ше распоряжени енна хиларах.

ЦаI шоллагIчунка дувладенна да. ХIаьта президента из къайла а хьац. Цо мукIарал ду, тIема гIулакхашка укх финансови шера дIададар укх шера шиваьь бетта ше конгрессага яхьийтача бюджетни послане тIа хинначул 4 миллиард доллар (дукхагIа ца хуле, кIезигагIа доацаш) дукхагIа хила мегаш хилара, из ахча вешта а сов дукха хинна доллашехьа а — 75,5 миллиард доллар. Ший послане тIарча «Бирсен харцъе йиш йоацей факташ» аьнна корта а болаш йолча разделе президента сакхуш дувц бюджетни дефицит 23,6 млрд. доллар хила мегаш хилар. «Иззал йоккхача дефицито, —йоах президента, — гуччахьа кхерам тIатосе Америка кхерамзлении экономически унахцIеноннен». Президента дувц «къе бараш, къабеннараш, массаза а доходаш йола миллионаш нах бовхаргболаш йолча эуламерча инфляцех». Цхьабакъда, цо чакхдаха оттадаь гIулакхаш а Iаткъаргда итташ миллионаш болча американций расходни бюджеташта. Налогаш лакхъялар холургда, американски прессо деча тешалах, налогаш текхаш болча 82 миллион американцашта. Укх шера царгара кхы тIа я гулдергда 4 млрд. доллар, хIаьта хьатIадоагIача шера кхы тIа а 7 млрд. доллар налогаш такха еаргья цар. Цу цхьан ханна ерригача паччахьакхен ведомствашта тIадиллад «геттара чIоагIа экономи» е йолалулга, расходаш кIезигъелга.

Сен чотах? Гражданашта эшарий чотах кIезигъергья. Кепайоазон тIея конгрессеи кхайкаду социально-экономически мероприятешка дIаухийтар кIезигделга. Из а нийслу США йоккхийча городашка дукха ха йоацаш хиннача негритянски восстанеша миллионаш американски гражданаш чIоагIа кIалбиса хилар геттара дика дагадохийтача ханна.

Президента тешабу: «Из сел боккха бала а, сел йоккха хало а яц Вьетнаме герз бе а делла, боабара кхерам тIа а болаш фронте латтача вай салташкарчунга хьежача». Цхьабакъда, дукхагIа болча американцашта дог тешадеш яц из аргумент, хIана аьлча цар къоабалъяц правительства авантюристически политика, хIаьта шоашта хийра дола американски монополей хьашташ бахьан долаш цIий мехкадей шоай кисаш кIалтIадахеи ловш а бац уж. Бокъонца из бакълу укх тIеххьарча хана общественни мненега яьча опросо.

Президента ший партеиарча, хIамах, дукхагIа сакхувш болча дeятелаша хьахойт хIанз лаьца никъ тIехье кхераме йолаш хилар. Укх деношка сенатора дийцар Вьетнамера тIом кхы дIахо лоаттабе йиш ца хиларах а цу цхьан ханна мехка чухьара цIенхаштта проблемаш къоастае езаш хиларах а. «Нью-Йорк таймсо» хоам бу, гражданашта эшарашка дIаухийтар кIезигдаро «мехкарча ерригача йоккхийча городий геттошка бахача хьабе болх боацачей дорхбенначен наха юкъе хIанз Iовш латта кхы а боккхагIча боарамера социальни динамит эккха» тарлуш хиларах.

ХАРТУМСКИ КОНФЕРЕНЦИ ХИННАЧУЛ ТIЕХЬАГIА

1-ча августе денз 5-ча августе кхаччалца Хартуме хинна 13 Iарбий паччахьалкхен кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий конференци лоархIаме веха я израильски агрессех хьахиннараш дIадахара де дезача хIамай цхьан бартацара план оттаярга бодача наькъа тIа. «Аль-ахрам» яхача каирски газето белгалдоаккхачох, хартумски конференце «вIаштIехьдаьннад загардараш дизза кхета а деш массехк этапах чакхяла а позитивни результаташка кхача а».

Конференце дакъа лаьцараша, цун председатела Судана премьер-министра Махджуба белгал даьккхачох, «къоабалъяьй Iарбий мехкашта юкъерча гIулакхий атмосфера цIенъяри Iарбий дуненна тIаэтта цIенхашттара хьал дIадаккхара политически, тIема, экономически гIулакхаш чакхдахари дуьхьа хиланза яргйоаца рекомендацеш».

Укх деношка Iарбий тайп-тайпарча столицашкара ухача хоамех, царна юкъе дика бувзамаш отташ латт цхьана чакхдоахаргдолча гIулакхий планаш ювца вIашагIкхетара кийчо яр духьа. Боккхача лоархIаме я август бутт бовш вIашагIтоха лаьрхIа Iарбий паччахьалкхенашта керте латтарий совещани. Цо кIийле кийчъе эза империализмана духьала, израильски агрессех хьахиннараш дIадахар духьа лоаттабеча къовсаме Iарбий мехкий цхьоагIо кхотаяри солидарность чIоагIъяри духьа. Укх гаргарча деношка Багдаде (Ирак) гуллургба Iарбий мехкий финансай, экономика, мехкдаьтта промышленноста министраш хIанзарча этапе цу паччахьалкхений экономика лоархIам къоастабар а цу даькъе йоаггIаш йола выводаши рекомендацеши яр а духьа. ТIехьагIо, 26-ча августе, Хартуме гуллургба паччахьалкхенашта керте латтарий совещане дувцаргдолча дешай хьакъехьа сецца барт вIаштIехьбоаккхаргбола кхыча мехкашцарча гIулакхий министраш.

Цхьана гIулакхаш леладара уйла вIаштIехьъяьккхара боккхача лоархIаме яр Йемена кхоаненах долча деша Саудовски Аравеца барт вIашагIа ца кхетийташ дола дешаш къоастаде аьнна ОАР-а енна предложени. Укх кIирагIа болх дIаболабергба из проблема къоастаяра Хартумски конференце хьаелла лаьрхIача Iарбий кхаь паччахьалкхен (ОАР, Судан, Саудовски Арави) викалех латтача комитето.

Белгалдаккха доагIа, хьалхарча деношка Хартумера конференци юкъагIъюсаргья яьхача империалистически пропагандисташа тIехьагIа шоай меттаж юхаэза хилар. Дехар Iарбий паччахьалкхенашта юкъера барт кхы а чIоагIагIа бохаргба аьнна хийттар. Хартуме котъялар империалистически агрессех хьахиннараш дIадахарах дола керттера юкъара декхар къоастадара низаш вIашагIтохара йола уйла. Цу тайпара, къаьгга хьагучадаьлар Iарбий паччахьалкхений барт чIоагIбе безам хилар. Цо унзарбоах цар моастагIий, гIадбуг бокъонца бола доттагIий.

«ЦХЬАНА РЕГИОНАЛЬНИ ГIУЛАКХАШ ЛЕЛАДУ» А МОТТИЙТАШ

АСЕАН яхаш лоацца цIи а йолаш керда группировка хьахиннай Къулба-Малхбоален Азе. Английски метталара даьккхача цун маIан да «Къулба-Малхбоален Азе цхьана регионални гIулакхаш леладара ассоциаци». Кердача организаце учредительни конференци хиннай 7-ча августа Бангкоке. Цига хиннаб Таиланда, Филиппинай, Индонезе, Малайзе, Сингапура кхыча мехкашцарча гIулакхий министраш. Уж пхи мохк ба АСЕАН-а юкъебахараш а.

США паччахьалкхен департаменто, керда организаци мога а еш, къаьстта заявлени яьй, АСЕАН-аца цхьаккха гIулакх доцаш яц Вашингтон аьнна тешам а луш. Конференце дакъа лоацаш хиннараша а иштта массе тайпара белгалдоахар, ассоциаце декхараш — духхьал цу мехкашта юкъера «регионални бувзамаш дегIакхувлилга» хилар.

Цхьабакъда, Вашингтоно бенна тешам, цу учредительни конференци официальни заявленеш а санна, бокъонца бакъ долча хIамашта гаьна ба. АСЕАН-а пхе членах виъ тIема соглашенешка гIолла США-цеи Англецеи вувзавенна ва. Таиланди Филиппинаши, ховш маларра, СЕАТО агрессивни блоке а я, хIаьта цар шоай бIунаш Къулбехьен Вьетнаме а лахийтад, Малайзеи Сингапуреи Лондона хьалхашка тIайца тIема декхараш да.

«Джапан таймс» яхача газето, АСЕАН вIашагIйоллар ше доашхаш, белгалдаьккхар, цо официально хьакхайкадаь чакхдаха лерхIаш дола «экономически культурни бувзамаш» цу мехкий тIема потенциал чIоагIъярах хьакъоастаде йиш йоацаш хилар. ЧIоагIа нейтралитета позицеш тIа латташ йолча азиатски паччахьалкхенашта цудухьа хет кердача «ассоциацех» тIема-политически организаци вIашагIйоллара кIалгIолла лелаю киловзал. Е Камбоджана а е Бирмана а лайнадац Бангкокски конференце дакъа лаца.

Вашингтон, хьагучох, ший орбитана юкъеоза гIерт Азера керда союзникаш. Цу гIулакха цо пайда эц цкъарча юхьига геттара дика хеташ йолча «цхьана леладу регионални гIулакхаш» санна йолча къайленах.

И. ЛАПИЦКИЙ, В. ХАРЬКОВ. (ТАСС).

ЦУ ВЫСТАВКЕ ГIОЛАШ

Укх деношка Кирова цIерагIча культуран салаIарен парка читальни павильоне хьайиллай Нохч-ГIалгIайчен кагирхой технически творчества выставка. Цига я 96 экспонат, хIаьта уж ерригаш а белгалара технически хьаштдолаш я.

«Мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химически промышленносте эргаьха тоаяь механизмаши прибораши» яхача отделе хьокха оттадаь да моделий, чертежий, приборий, схемай описаней тхьо тайпа. Цар автораш ба вай республикера кагирхой.

Выставке ухарий уйла чIоагIа тIаозаш я Грозненски химико-технологически техникумо хьокха оттаяь атмосферно-вакуумни установка схема. «Мехдаьттаи газеи химически технологи» яха предмет Iомадеча хана гойтара пособи я из.

Электрофицированни схемо дешархошта новкъостал ду хIанзарча установкашка мехкдаьтта чакхдахара процесс дикагIа Iомае.

Выставке дикка йоккха моттиг дIалаьцай «Красный молот» яхача завода кагирхой рационализаторски предложенеша. Царех дуккха яраш производствана юкъейихьа а дуккха паччахьалкхен ахча кходеш а я.

ГАРО яхача Грозненски заводa комсомольцаша хьокха оттаяь нит рационализаторски предложени я. Царна юкъерча «444м-5001 яхача рычага конструкци хувцар» аьнна А. П. Ржевске еннача рационализаторски предложене шера 3.132 сом ахча кходу.

Выставке дикка йоккха моттиг лаьцай материалаши энергии кхоара, гIишлошъяра балха халача процессашта механизаци яра, хIаьта иштта промышленносте къахьегам вIаштIехьбоаккхилгеи кхерамзлен техника тоаяран тIадерзадаьча кердача хIамаша.

В. ТЕРНОВ.

ЛОРА ХЬЕХАМАШ
УКХ ЛАЗАРЕХ ЛОРАЛЕЛАШ

Цекан чештен хула чагарг аьнна цхьа цIи а йолаш долча лазарий группана юкъедоагIа ши лазар — трихофития, микроспория. Уж белгалонаш цхьатара йолаши шоайла дукха къовсталургдоацаши лазараш да. Уж лазараш хул цамогача сагагара е хьайбагара грибокаш унагIцIеначун цIеках сатарца. Цудухьа кхы а грибкови лазараш а оал царех.

Грибокаш яхараш цхьа клетка йола, микроскопа чу гIолла массехк бIазза йоккха яьчул тIехьагIа мара бIаргаго йиш йоаца хIамаш я.

Атта дIа-юха доалаш лазараш да грибкови яхараш, къаьстта а кхераме я микроспория оалаш йолча чо божабеча чагарга форма. Чо божабеча чагарга тарра долаш цхьаькха а да лазар—парша яхаш, цо а иштта чо божабу цIека а мIараштa а эйп ду. Лазар кхетара наькъаш чо божабеча чагарга дараш санна да.

Вай республике даржанза а цагнагахьа мара ца нийслуш а лазар да парша яхар. ДукхагIа йолча хана из лазар чо божабу чагарг, хул бераштa.

Берашта из лазар кхет ловзача хана а цIагIа лелаеча хIамашка гIолла а (цхьан гIайба тIа, метта дийша ахкар юхьмарех хьакха гата, керта тIа туллаю хIама, щеткa, екх, кхыйола хIамаш юкъа лелаяр).

Иштта лазар хьадала тарлу цамогаш долча коа тIарча хьайбашкара, къаьстта я цискашкара.

БоккхагIа бараштa а хулаш хул чо божабу чагарг, царна чо тIаболча керта цIека хулаш дола из лазар цIока чIормадаьлча саннеи гонахьарча наха меттел, лазар кхийттачоа шийна а кIезига зелуши хул. Иштта лазараш долаш бола боккхагIбараш ба дезала юкъе бераштa лазараш доаржадераш.

Мел аьлча а, бераштa дукхагIа ювл чо божабеш йола чагарг. Цун маIан малагIа да аьлча, из да, грибокаш ебара берий цIокен чеши боккхагIбарий цIекали чоли аьттув болашагIа хилар. Цудухьа грибкови лазарашца къовсам лоаттабара эггара чIоагIагIа теркалде дезараш бераш да.

Цул совгIа, лазар хьадала тарлу парикмахерскешка, нагахьа санна санитарии режимэ бокъонаш цига лелаеш ца хуле — корта тоссача машинашка, ахкарашка, щеткашка, тукаргашка, дика цIенданза долча гаташка гIолла. Цу ерригача хIамашта тIадиса тарлу цул хьалхагIа корта тоссийташ вагIача лазар долча, грибокаш кхийттa волча сага чеши чичи. Нагахьа санна уж эйпе хIамаш унахцIеначa наьха цIеках хьокхалойя, грибокаш еба йолалу, хIаьта цунах лазар а хул.

Грибкови лазараш дIа-юха ца дувлийтар духьа лоаттабеча къовсама аьттув дикагIа баргба, нагахьа санна цуна юкъе хьинарегIа дикъа лоацараш эггара хьалха берий дай-ноаной, школай, берий бешамийи яслейи, берий кхыча учрежденей берригa болхлой хуле.

Берий дай-ноанойи берий учрежденешкара болхлойи дукхагIа хулаш долча грибкови лазарий, белггала аьлча — чо божабеча чагарга белгалонаш йовзаш хила беза. Царна ха деза уж дIа-юха даржара бахьанаш а ца хилийта йиш йола наькъаш а малагIаш да.

Лазар кхийттача юххье дукхагIа ча хана ца зелуш дус. Грибокаш чехи цар овлаехи дIалат, цар иштта тIагIоллaрча цIека а эйп ду.

Грибокаш йийбача чешта гочахьара чич хьов. Цека нийссара кеглу чеш. Юххера а цунах керта тIа кIаьдаш доал, тIаккха царча гонахьара чич хьа а хьувш, уж кIаьдаш вIашагIа а кхийтте, царех йоккха чагарг хул. Ерзанъяьннача керта тIарча моттигашкара хьабIаргу Iаьржа тIадамилгаш санна цIеках йоахка кагденнача чей юкхаш.

Лазар кхийтта моттигаш лергача санна хул, цудухьа оал цунах чо божабу чагарг а.

Чо божабеча чагарга грибоко керта чешта даь ца Iеш, можа а, мекхашта а, бIаргацашкъамашта а, хIаьта иштта шаьрача цIека а ду лазар.

Керта чеш тIадаьннача цIека дарба деш хилча дукха ха еза.

Цамогаш дола бераш унагIцIеначарцара дIакъоастаде деза, хIаьта лорагара бокъо йоацаш берий коллективана юкъе дита а мегаргдац уж.

Школашка, берий бешамашкеи яслешкеи, берий кхыча учрежденешка бетта цкъа гIаддайча а лораш хьажийтанза баргбац.

Берий дай-ноаной шоаш а касткаста хьежа беза бераштa лазар хиннадий-деций.

Чо божабеш йола чагарг яьнай аьнна дегабуам беш дола хIара бер сов чехка кхыча берех дIакъоастаде а лорага хьокха а деза.

А. ПОШЕВ, Республикански кожвендиспансера керттера лор, РСФСР-а заслуженни лор.

Константин Симонова «Дийнабараши байнараши» яхача романах из цIи йолаш фильм оттадаь цIи хеза режиссер Александр Столпер хIанз ший шоллагIча «Бешше а салтий болаш бац» яхача фильма тIа болх беш ва.

СУРТА ТIА: фильмацара кадр. Юкъервар — Синцов (артист Кирилл Лавров).

ТАСС фотохроника.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грозней йоачан а йоацаш, хувцалуш морхаш хила мег, бийсанна понагIо а хулаш. Мух малхбоалехьара бийсанна лаьгIа, хIаьта дийнахьа цкъара лаьгIа, тIаккха гIаьххьа хьекаш хургба. Температура республике гIолла бийсанна 12—17 градуси дийнахьа 24—29 градуси, хIаьта Грозне бийсанна 15—17 градуси дийнахьа 27—29 градуси йовхал я йолаш хила тарлу.

16-чеи 17-чеи августе йоачан а йоацаш, нонагIча моттигашка кIезигадукха морхаш хургья, лоацчача ханашка понагIо а хулаш. Мухь тайптайпарча оагIонашкахьара лаьгIа хьекхаш хургба. Температура бийсанна 13—18 градуси дийнахьа 28—33 градуси йовхал а йолаш хила тарлу.

Метеостанци.

Редактора заместитель А. А. МЯКИЕВ.

ЛадувгIа

15 АВГУСТ, 1967 шу.

РАДИО: 6.30 — Нохч-ГIалгIайчен лаьтталелодерхо (эрсий метала). 6.35 — Ашараш. 6.50 — Ховмаш. 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.20 — Передачай программа. 8.10 — «Сердало» газета обзор. 8.20 — «Боадонгара сердалонга» яха беседа. 8.30 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 8.45 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Нохч-ГIалгIай ашараши иллеши. 16.30— «Деша низ» яха агитаторах йола очерк (гIалгIай меттала). 16.45 — Керда ховмаш (эрсий меттала). 17.15 — «Индустриальни Нохч-ГIалгIайче» (эрсий меттала). 17.30 — «Советски Союзе социализм оттаяр — из я дерригдуненисторически маIана итог» яха беседа (эрсий меттала).

УКВ: 9.00 — Эрсий хозача Волгах лаьца чIоагIа иллеш доаз саго. 9.36 — «Бахчисарайски фонтан» яха музыкально-литературни композици. 10.12 — «Са чертежех кулг ма тоха» яха школьникашта йола радиопьеса. 10.53 — «Композитор А. С. Аренский» яха концерт-очерк. 11.33 — «Даьцара къамаьл» яха поэма. 18.00 — «ДIайха дог» яха радиопостановка. 21.11 — «Нагахьа санна Листа дневник леладаь даларе» яха музыкальни композици.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: Вераштa. Спортивни передача. 18.35 — Шоай деша дай ба уж. Передача (нохчий меттала). 18.45 — Телевизионни кердадараш (нохчийи эрсийи меттала). 19.15 — Телевизионни кердадарий йола выпуск. 19.25 — Киножурнал. 19.35 — Базоркин Идриса творчество (гIалгIай меттала) 20.05 — «Къулбехьен город — дарца город» яха киноочерк. 20.25 — Шоана, бераш! 20.40 — «Республика ШКИД» яха художественни фильм.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий—3-42-30; юрта боахамеи письмойи отделий — 3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). зам. редактора—3-39-11; ответственного секретара — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05267. Заказ № 3878.